
Egelykke

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Egelykke	4
Metadata om værket	4
Titel	5
1. Akt: I.	12
2. Akt: II.	24
3. Akt: III.	36
4. Akt: IV.	45
5. Akt: V.	49

Egelykke

Kilde Munk, Kaj. 1940. *Egelykke*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Indledning

Med tydelige varsler om en forestående krig skrev Munk et af sine bedste skuespil. Det handler om den danske kulturhistories mest indflydelsesrige religiøse, kirkelige tænker N.F.S. Grundtvig (1783-1872) og dennes ungdomsforelskelse i den gifte Fru Constance Leth. Forelskelsen blev en øjenåbner og igangsætter for den unge Grundtvigs kald og livsgerning. Skuespillet blev skrevet i løbet af en for Munk usædvanlig lang periode. Det blev påbegyndt på Langeland – hvor Grundtvig 1805-08 var ansat som huslærer på godset Egelykke – i august 1938 og blev afsluttet i juni 1939 i anledning af et nyt Langelandsophold, men fik først premiere i september 1940 – efter besættelsen af Danmark.

På en måde er *Egelykke* med til at markere et skifte i Munks dramatiske produktion. Det virker som om, blikket vendes ind- eller hjemad efter de storpolitiske skuespil *Sejren* (1936) og *Han Sidder ved Smeltediglen* (1938), som havde Italien hhv. Tyskland som historisk ramme. Danmarks politiske situation inspirerede i hvert fald Munk til en række skuespil – *Diktatorinden* (1937), *Atterdag* (1940), *Kongen* (1941) og *Niels Ebbesen* (1942) – som også har et særligt nationalt og nordisk islæt.

Egelykke skriver sig også ind i andre traditioner og grupperinger i Munks dramatik: dels de religiøse skuespil, dels de historiske. I forhold til det historiske er det vigtigt at notere sig, at Munk brugte de historiske skikkelser og begivenheder meget frit – i visse kritikeres øjne endog respektløst. Men som Munk selv skriver i sit forord, så er hans ærinde at fange og røre publikum gennem dramatisk fremstilling, ikke at oplyse eller belære gennem historieskrivning.

Stilmæssigt blandes det syrligt-ironiske (mest Fru Leth) med det kraftfulde og poetiske og indimellem grovkornede (mest hos Grundtvig). Skuespillet veksler mellem det alvorligt-tænksomme og det følelsesmæssigt gribende. Replikkerne er særdeles rappe og velkomponerede, og især funkler dialogerne mellem Grundtvig og Fru Leth som noget af det mest levende, Munk har skrevet.

Egelykke

I et Land som vort, hvor Teatret har spillet saa stor en Rolle, skulde det ikke være nødvendigt at sige følgende. Jeg er bange for, det er det alligevel.

Hvad et historisk Skuespil i hvert Fald ikke tilsigter at give, det er Historie. Hvad der i Virkeligheden skete paa Langeland mellem Grundtvig og Egelykkefolkene og hvordan de var, maa man spørge Historien om. Med grænseløs Taalmod fastslaar jeg: Lensgreven i dette Stykke er ikke Ahlefeldt Laurvig (har end ikke hans Alder, han var ung dengang), Pastor Graas er ikke de Bøstrup Præstefolk (end ikke Navnene er rigtige) o. s. v. o. s. v.

Hvad er de da? De er Aand af den Væreform, et Sind af Grundtvigs Format og Art maatte støde imod for at komme til at slaa Gnister.

Er Grundtvig da heller ikke Grundtvig?

Nej, han er ikke. Stykkets Grundtvig er sig selv og ingen anden. Hvorfor hedder de Folk da det samme som Historiens?

Fordi Stykket aldrig var blevet til uden Historien. Fordi de Mennesker var saa betydelige og egenartede og i saa betydelig og egenartet en Situation, at de er kommen til Digteren og har sagt til ham: Fortæl ikke om os, men digt om os, saa vore Skæbner bliver levende, nu da vi selv er døde, og taler, nu da vi selv er stumme.

At være Digter er at tro paa Inspirationen og hvad den siger En. Hvis man, hvergang den havde talt, skulde hen at slaa op i Konversationsleksikonnet for at se, om det var ”rigtigt”, var man ikke Digter, men et Pjok. Digteren maa tro paa sit Kald uden at skele. Intet over og intet ved Siden af Inspirationen.

Jeg gentager: historiske Oplysninger skal man ikke hente i Teatret, men Kunst og selvstændigt Liv.

Hvorfor jeg siger dette?

For at afværge — om det er muligt — at man igen hænger sig i Søren Kierkegaards Bukseben i Stedet for at spørge efter, hvad han har paa Hjerte.

KAJ MUNK

Til Konstance¹ . . .

¹Konstance: Konstance Henriette Fabritius de Tengnagel (1777-1827) blev i 1796 gift med Carl Frederik Steensen-Leth (1774-

i Ærbødighed for Kvinden, den gaadefulde,
der inspirerer Mænd til Daad, mens hun lever,
og i Hundredaar efter sin Død.

Midt i en Tid af Praktiskhed, saa fjern
fra hans Kærmindedag og Stjernenætter,
en alt for praktisk Tid af Blod og Jern
med Angst og Afmagt over Danmarks Sletter
saa jeg hans Syn som et, der stadig gjaldt,
der netop nu, alt andet sank og faldt,
stod op igen, ja, fast som fra de Døde;
ej mer fra Graven blot, fra Himlen løde
hans Ord om Dødens grumme Dragevælde
og om Livshelten, der kan Dragen fælde,
hans Tro paa Norden, at i Nattens Øde
i Nord fremglimter Haabets Morgenrøde.

*

Han byggede den Tro paa ingenting,
paa intet af, hvad kaldes god Latin.
Han var og er vel stadig blot til Grin
for dem, der mener sig i Pandens Ring
at kunne indeskanse Verdensrummet.
Naar deres Facitliste bli'r forblummet —
naar Regnemestrene, der sled saa trygt
som Trælle smaa for deres egen Kløgt,
omsider mærker, nu slaar bak Maskinen,
de bygged til et evigt Fremad driv,
og helhesttramper gennem Skrig og Hvinen
til blodigt Pløre Millioners Liv,
og naar for alles Medskyld alle bærer
vildfaren Vidsoms tunge Straffespil,
maaske kan Slægten da i Helved lære
igen, at ogsaa Himlen dog er til.

*

1825), som var godsejer på herregårdene Stensgaard og Egelykke, begge beliggende på Nordlangeland. I 1805 ankom den kun 22-årige Grundtvig (1783-1872) til Egelykke som huslærer for drengen Carl (Carl Frederik Steensen-Leth, 1798-1889). [ROHI & ADL]

Han byggede sin Tro paa ingenting.
Men i hans Sind der mødtes Haab og Vaade
til Tvekamp, som nær sprængte Valens Ring.
Nedknuget i Afmægtighedens Favn
kom til ham Livet, selve Livets Gaade,
og nævnte sig med *Kærlighedens* Navn.

*

Fra da af var han Skjald for Livets Naade.

*

Hvo elsked Fædreland, hvo elsked Gud,
om ikke først han elskede en Kvinde?
Al Kærlighed paa Jorden springer ud
af Elskov, af en Kærlighed til Hende.
Konstance, dine brune Øjnes Spil
af Underfundighed og Aabenbarhed,
de sorte Lokkers Dans om Pandens Klarhed
og Smilehullets Løben fra og til,
de sikre Fingres Undere af Snarhed,
det Skift af Stemmen fra fortroligt Drill
til tænsom Alvor, kaad og klog og øm —
som Aa i Enge, snart en rolig Strøm
og snart et Rislevæld af Pigelatter.
Du vender dig, nu ser jeg din Profil,
Fru Sommer — men saa vender du dig atter,
og Scilla^a sender mig et vaarblaat Smil
fra Sædet paa dit Bryst, Mamsel April.
Du er det hele danske Aar, er Datter
og Mor og Viv og Elskerinde med,
er her paa dette virkelige Sted,
”et Sted paa Jorden”, selve Mandens Drøm.
Konstance, langelandske Herskerinde,
du lille fynske Pige og Veninde,
lidt fransk, mer dansk, men frem for alting Kvinde,
jeg kysser Lyset fra din Kjøles Søm.
Det lever jo, naar den har maattet svinde.

^aScilla: Scilla eller skilla er en vidt udbredt løg-plantelægt af Hyacint-familien bl.a. i Europa, Asien og Afrika - i Danmark menes der at være 4 arter. [DSD]

*

Og han, der med hvert Ledemod og Lems
 Isstivnen, men i Glød hvert Blodets Kar,
 fik Øje for, hvem egentlig du var,
 naar han, indtil han fyldte nær halvfems,
 stod høvdingforrest i al Aandskamps Brand
 som Livets Elsker, Dødens Hadingsmand^a,
 en Søn og Helt, sit Folks, sit Jordehjems,
 stod uden Skjold, men med sin Straalelanse,
 saa kan jeg i hans Hjertes Varme sanse,
 hvad Ild der tændte den. Dit Smil, Konstance.

^a*Hadingsmand*: Gammeldansk udtryk, som bl.a. kan ses i folkeviserne. Udtrykket kommer af det oldnordiske ”háðung” (forhånelse, spot) og betegner en person, der er genstand for spot eller hån. [ODS]

*

I denne ondeste af alle Vintre
 traf mig igen et Glimt af Skjaldens Tro:
 Nordstjernen i sin høje faste Ro
 skal over hele Kloden Fred nedtindre.
 Til Forsvar for den Tro jeg lidet ved,
 har ej Bevis, end ej Sandsynlighed.
 Hvad andet er vel Tro end Hjertets Slag?
 Og ogsaa mit slaar for saa dyre Ord
 som Fødestavn og Gudsfred.
 Vaagn da, Nord!
 jeg maner dig: vaagn op til Daad og Dag!
 Ej er det Tid for Aand at sidde stum i.
 Tal nu det nye Roma midt imod!
 det alt for praktiske, hvis Daad er Blod,
 hvis Ære Penge og hvis Elskov Gummi.
 I Kærlighedens Navn: til Daad, til Dag!
 plant, Nord, paa Jordens Top Korsmærkets Flag.

*

Jeg saa et Syn — ak, nu ved Korrekturen
 forstaas, kun maadeligt jeg holdt det fast.
 Maaske det var saa stort, at Grebet brast.
 Men *ægte*, nægt det ikke, klinger Luren.

Dig, Danmark, saa jeg for mig, hans og mit.
Jeg saa dit Blik i Høstens Nætter sortne,
i Vinterens det stirre stift og hvidt.
Saa hørte jeg i Mulmet Isgang^a tordne
langs med din Kyst forbidt og sønderslidt.
Din Vaardags gustne Taage. Og saa Solen,
der i sin Sejrsvogn ler fra Agestolen
til Bølgen, saa den løfter Brystet frit,
salig forløst, sin Dødningskjorte kvit,
og klæder sig i Himmel og med sprælske
Trin byder op til Dans sin Blomsterstrand.

^a*Isgang*: Betegner svær isdrift på flod, i snævert farvand eller lignende. [ODS]

Og dernæst saa jeg midt i dette Land
det sjældne store skønne Syn: at elske.
To Mennesker, en Kvinde og en Mand,
der ikke lod af Glimmeret sig skuffe,
men tilbad Perlen købt for mer end Blod,
og da omsider vaagnede ung Uffe^a,
fordi det sved ham ved hans Hjerterod,
og famled efter Skræp, den Tro af Mod,
at Underet, der sker vort Land hvert Aar,
engang igen ogg Folket ridderslaar.

^a*Uffe*: Uffe hin Spage (dvs. spagfærdig, stiltfældig, tilbageholdende - navnet skyldes, at han i sin ungdom skal have været sløv og doven) - dansk konge, som i følge Saxo med sværdet "Skræp" vandt en tvekamp mod en sakserkonge ved den gamle grænseflod Ejderen og vandt Danmarks uafhængighed. Historikerne betragter imidlertid Uffe (eller Offe) og hans fader Vermund, som konger af Danmark og Angel, idet Uffe også optræder i det angelsaksiske heltekvad "Beowulf". Landsdelen Angel ligger ved Slesvig Fjord. Anglerne var et germansk folk. England er opkaldt efter dem.

Saa hørte jeg — ak, hvor mit Hjerte slog —
dem tale som min Barndoms lille mater^a,
ikke et plejet, upersonligt Sprog
for Embedskunstnere paa et Teater,
ikke et Ingenstederhjemme-Dansk,
men — Gud forlade mig! — paa Langelandsk,
det Sprog, hvormed den byder sit Gudsfred,
den lille Bølge, naar den Bredden kysser,
det Sprog, som Kirkeklokken overdrysser
den gamle Smaabys røde Tage med
og mildt paa Barnet, der vil klynke, tysser.

^a*mater*: Latin for "moder". [ODS]

*

Hvor er du skøn, du Ø af Sol og Fred,
i Ranker og i Roser Foden snubler,
og rig, saa du for al din Frugtbarhed
har næppe Plads, og opad du den kupler.

Du løfter dine Hundreder af Bryster
for ret at gøre dine Børn tilpas.
To Have spiller Klink langs dine Kyster,
og Brisen kaarer dig til Tumbleplads.

Her trinder bedst den danske Bøg sin Krone,
velnæret strækker Egen her sin Arm,
og Manden trivsom er, og ferm hans Kone,
og Pigen, siger man, helt sydlandsk varm.

Ja, her er lunt for Husmand som for Greve
paa denne ærkedanske Søndenø.
Her skal man kunne sig saa gammel leve,
at det bli'r rent selvfølgeligt at dø.

Og det er da vel Danskens største Fare,
ham Verden kan sig te saa redelun,
at han kan tro, for Livet at bevare
har man visst Vaaben nok i Andedun.

Vor Aand blev skabt til Flugt paa Svanevinge
hen over Landets lertungslave Mark.
Vi gør os selv vor Skæbne tam og ringe,
er det os nok at fodres i en Park.

Her paa Idyllens Ø han mødte Kampen,
med Isaks Rædsel var han brat i Ring
og skjalv^a ved Tordnens strenge Røst: ”Din Stampen
mod Brodden gavner dig til ingenting.”

^askjalv: Arkaisk, højtidelig præteritumsform af verbet ”skælve”. [ODS]

At hjertelænges efter Vaarens Grønhed
det lærte ham den haarde Vinters Is.
Syn for den dybe egentlige Skønhed
det fik han først ved Skønhedens Forlis.

Da sank han i For-silde-Dommens Grube
med Dødens Isangst til sit Hjertes Grund
— men følte brat et Solkys mod sin Strube
med Livets Kraft af Evighedens Mund.

”Du Gud, der selv steg ned i Mørkedalen
og løftede mig op i Lysets Bad!
giv mig at ruske Folket op af Dvalen,
saa det faar Sans for mer end Mellemmad!

saa det faar Sans for alt, hvad du har givet,
hvert Afspejl af din Kraft og Herlighed,
saa det faar Ild til Kamp mod Død for Livet,
at alle Folk kan se din Kærlighed.”

*

Halvfjerdsindstyre Aar den maatte vare,
den Ledingsfærd^a, hvorpaa Guds-Kæmpen drog.
Hvad saa? Til Himmels havde han set fare,
som sagt er, Kristus svøbt i Dannebrog.

^aLedingsfærd: Betegner deltagelse i krigstog eller krigsfærd uden for landets grænser, især til søs. [ODS]

Jeg er kun lidt mod ham, men dog hans Fælle,
 jeg er dog Lue, der hvor han var Lyn.
 Lyt, Nord, naar nu om ham jeg vil fortælle,
 vil vække dig igen ved Skjaldens Syn:

en Jord, der mens kun halvt den føler Nøden,
 dog tumler rundt i Hadets Magters Baand,
 men, gørende os fri til Kamp mod Døden,
 ved eengang sejrrig Almagts højre Haand
 en Kærlighedens — det er: Livets Aand.

1. Akt: I.

Lille Stue paa Egelykke. Sur Foraarsaften. Lige før Skumringsfald.

- (1) KARL: (*med en Bog foran sig.*) Hu hu hu!
- (2) LENE: (*stikker Hovedet ind fra Køkkenet.*) Det er da en sølle Maner for en Kokkylling at gale paa.
- (3) KARL: Hu hu hu.
- (4) LENE: Hold nu Hals, Knægt. Vær nu en Karlfolk, Dreng! (*Hjælpeløs.*) Vil du have en Knald? skal a hente dig en Sukkerknald?
- (5) KARL: Tror du, jeg er et Pattebarn?
- (6) LENE: Ja, sgi fjætt² tror a saa. (*Smælder Døren.*)
- (7) KARL: Hu hu hu.
- (8) FRU LETH: (*ind, halvpaaklædt.*) Men Karl dog, jeg kan høre dig helt ind i Soveværelset. Hvad er der sket?
- (9) KARL: Ingenting. Hu hu hu.
- (10) FRU LETH: Saa saa saa, Mors Dreng! har du slaet dig! Sig saa Mor, hvad der er i Vejen?
- (11) KARL: M, I, S — siger det ikke Kat?
- (12) FRU LETH: Jo saamænd gør det saa. Noget i den Retning. Det er da ikke noget at være fortvivlet over.
- (13) KARL: Far sagde, han gik ud efter en Kæp. For hvis jeg glemte det igen.

²sgi fjætt: Jysk dialekt, som i sammenhængen må betyde noget i retning af ”så gu (fanden)” eller ”ja, sørme gør jeg så”, dog bruges formuleringen ”sgi fjætt” flere steder i dette skuespil i betydningen: ”ligemeget”. [ODS]

- (14) FRU LETH: En Kæp! Far slaar jo aldrig. Hør, saa maa vi rigtignok tage os sammen. Naar Mis render forbi Vinduerne om Aftenen, hvad siger den saa?
- (15) KARL: Mjav.
- (16) FRU LETH: Ja, lige bestemt! Miav, Mi-av. Synes du, det lyder pænt?
- (17) KARL: Det lyder rigtig godt væmmelig.
- (18) FRU LETH: Ja, ikke sandt. Og derfor siger du Sss. Den faar ikke sagt mere end Mi, saa siger du Sss. Mi — M, I: mi, og du siger s. M, I, S: Mis. Er du med?
- (19) KARL: M, I, S,: Mis. Gaar det saadan til. Det var sjov, Mor. Det er der jo ligefrem Mening i.
- (20) FRU LETH: (*til Leth, der kommer ind.*) Vilde du slaa Karl, hvad, Frederik?
- (21) LETH: (*prøver at smile.*) Her kommer jeg med Kæppen.
- (22) KARL: Det er jo bare en Griffel.
- (23) LETH: Ja, hvad ellers? Blev du forskrækket, din lille Kujon? Hvor har du din Tavle?
- (24) KARL: Her.
- (25) LETH: Nu skal du bare se. Her tegner vi et lille stort M oppe foroven og nedenunder et langt I, der ligger ned, og saa sætter vi et S paa til Hale — hvad forestiller saa det?
- (26) KARL: Det er jo en Mis. Hahaha, Far, kan det ogsaa laves saadan?
- (27) LETH: Det er en Mis. Ja. M, I, S, det er en Mis.
- (28) KARL: Det er sjov at have en Far og Mor. Det er Sørme sjov at have en Far og Mor. — Maa jeg komme med dig ud at ride i Morgen, Far?
- (29) FRU LETH: Hahaha, lille Mandfolk, hvad! hellere en Hest end en Bog. Javel. Nu kan du ride her.
- (30) KARL: Hepp, Gamle!
- (31) LETH: Ihrhaha, brrh, brrh! hop, hop.
- (32) KARL: (*skriger af Jubel.*)
- (33) FRU LETH: Frederik, men pas dog paa; han falder af.
- (34) LETH: Saa lad ham falde.
- (35) KARL: Vel gør jeg ej.
- (36) FRU LETH: Hør, det vil jeg min Sandten ikke se paa. I er jo vilde, begge to! saadan et Par Lømler! — Karl, du skal ind til Lene og i en anden Trøje. Pastor Graas kommer i Aften.
- (37) KARL: Javel, Mor. Jeg skal skynde mig som en M, I, S. (*Ud.*)
- (38) FRU LETH: Truede du virkelig Barnet med Klø?
- (39) LETH: Jeg blev hidsig. Han er dum. Det har han efter mig.

- (40) FRU LETH: Karl er ikke dum. Slet ikke, nej. Det er bare dig, der ikke duer til Lærer. Vent dog, til Huslæreren kommer. Det er der jo nu kun en lille Uge til. — Hvordan gaar det med Saaningen?
- (41) LETH: Jo-e. Udmærket. Karlene hænger godt i.
- (42) FRU LETH: Hvorhenne?
- (43) LETH: Nede ved — henne — ude — omme — ovre ved Tørvegravene.
- (44) FRU LETH: Frederik, du har ikke været ude at se til dem.
- (45) LETH: Der var falden Snæpper, Konstance.
- (46) FRU LETH: Frederik!
- (47) LETH: I Morgen skal jeg nok tage mig af Karlene. Hele Dagen, du. — Herregud, se nu her, du, se nu her! (*Ud.*)
- (48) FRU LETH: (*truer efter ham med Fingeren.*) I Morgen, ja! det var det, Valdemar Atterdag blev en stor Mand paa. Men han er visst ogsaa den eneste. Hvad er det, du laver derude?
- (49) LETH: Roland! kom her! hvor Pokker er Hunden henne? kom her, Kammerat! (*Ind i Jagtjakke, med Bøsse og fem Snæpper i Galger.*) Flot, ikke? Den ene endda et meget svært Skud. Du ved, Roland tager Stand foran et Tjørnefilter. Jeg vil sylfide³ mig udenom, saa klapper Snæppen op bag mig. Jeg hvirvler rundt, Bøssen hvirvler op, Fuglen hvirvler ned. Hvad? — Hvis jeg nu bad om et Kys?
- (50) FRU LETH: Saa fik du ingen.
- (51) LETH: Hvis jeg nu tog et?
- (52) FRU LETH: Aah du! Der har du et Par Stykker. Saa ind med dig. Du skal ogsaa skifte Tøj.
- (53) LETH: Og du skal have noget paa. (*Ud.*)
- (54) FRU LETH: Lene! Kukkuk, Lene!
- (55) LENES RØST: (*et eller andet Steds fra.*) Jow.
- (56) FRU LETH: De kan trække Karl i den franskmønstrede, Silkeblusen, ikke sandt?
- (57) LENES RØST: A har given ham æ Fløjlstroje paa. Den er varmere.
- (58) FRU LETH: (*lidt hed i Kinderne.*) Ja, men den anden klæder ham bedre.
- (59) LENE: (*toner frem.*) Det er Rysvejr⁴ i Aften. Æ Dreng skal ikke blive syg.
- (60) FRU LETH: Den gule Bluse, lille Lene! Er vi saa enige om det? Og vi putter en Bøgepind i Kaminen. Og tænder alle Lys i Havestuen. Fru Graa elsker at fraadse i Lys.

³*sylfide*: Fransk ord ("sylphide"), brugt i mytologi eller poesi om kvindelig luftånd eller luftalf. Ordet bruges ofte i sammenligninger, især i udtryk for, at en kvindes bevægelser er graciøse, lette, ligesom svævende, men bruges ogsaa overført om en fint bygget, graciøs kvinde. Munk bruger her ordet som verbum. [ODS]

⁴*Rysvejr*: Sandsynligvis imitation af jysk dialekt for ruskvejr, koldt vejr med blæst. [ODS]

- (61) LENE: Humm! (*Ud.*)
- (62) FRU LETH: (*kaster et Blik ud.*) Huf! (*Svøber Friserekaaben om sig, gyser lidt, gaber lidt, klapper sig allerkæreste paa Munden. Vender sig for at gaa.*)
- (63) EN UNG MAND: (*ind i Overtøj, med Vadsæk.*) Godaften.
- (64) FRU LETH: Uh! Hvem er De? Hvorfor banker De ikke paa?
- (65) DEN UNGE MAND: Det har jeg prøbet⁵ en halv Snes Steder. Nu var jeg øm nok i Knoerne.
- (66) FRU LETH: Tak. Vi skal ikke have noget. Vi handler ikke ved Dørene.
- (67) DEN UNGE MAND: Hvad?
- (68) FRU LETH: De kan faa et Stykke Mad i Køkkenet. Det er den Vej.
- (69) DEN UNGE MAND: Plager Fanden Dem! Hvad anser De mig for? Jeg er den nye Huslærer, Kandidat Grundtvig. Maa jeg tale med Herren eller Fruen?
- (70) FRU LETH: Ihrr! (*Ud.*)
- (71) GRUNDTVIG: Hvad er det for en Ø, man er skyllet i Land paa? De er Tokkinger⁶ allesammen. Her bliver ensomt for et fornuftigt Menneske.
- (72) LENE: (*gaar igennem med Silkeblusen i Haanden.*) Sgi fjætt med æ Fornuft!
- (73) GRUNDTVIG: Hvad for noget? Snakker de Jydsk paa Langeland?
- (74) LENE: Det kan passere.
- (75) GRUNDTVIG: Hvor er du fra?
- (76) LENE: A er fra, hvor dem sorte Kokke har Rim i deres Vinger og æ Folk har Ben i deres Næse. (*Ud.*)
- (77) GRUNDTVIG: Er det en Maner! Om det saa er Jyderne, saa er de gaaet fra Snøvsen herovre.
- (78) LETH: (*ind.*) Naa, det er saa Kandidat Grundtvig. Velkommen til Egelykke. Jeg er Leth.
- (79) GRUNDTVIG: Godaften. Tak.
- (80) LETH: De møder allerede?
- (81) GRUNDTVIG: Fik uventet Tilbud om Overfart fra Nakskov.
- (82) LETH: Naa saadan. Ja, velkommen skal De være. Jeg var ganske visst ved at tænke paa, at jeg maaske selv godt kunde have læst med Knægten det første Aars Tid.
- (83) GRUNDTVIG: Vi havde en klar Aftale. Men jeg skal ikke trænge mig paa. Ønsker De det, rejser jeg igen. Men de 15 Rigsdaler, min Rejse herover og øvrige Forberedelser har kostet, gør jeg Krav paa af Dem. Det vil jeg sige Dem.
- (84) LETH: Naa naa.

⁵*prøbet*: Kommer af det latinske "probare": at gøre forsøg på at udføre en handling - at prøve. [ODS]

⁶*Tokkinger*: Fjøllet, forstyrret eller tåbelig person - et fjols, en tosse. [ODS]

- (85) GRUNDTVIG: Jeg vil ikke have Udgifter af, at De ikke holder en Aftale. De 15 Rigsdaler er det mindste, jeg lader mig nøje med.
- (86) LETH: Nu synes jeg, De skal have Deres Værelse at se, unge Mand. Og saa skal De have noget varmt i Kadaveret efter den kolde Sejlads. Og saa begynder De at læse med Karl paa Mandag. Lene! naa, Jette! Lone! aah, Lone, vil De vise Kandidaten Værelset paa Kvisten. Værsgod, den Vej! (*Grundtvig ud.*)
- (87) FRU LETH: (*ind.*) Næ, ved du hvad! Ham kan vi da ikke bruge.
- (88) LETH: Lyttede du?
- (89) FRU LETH: Ja, du kan tro, jeg lyttede. Med hele Overkroppen. Sikke en Drønnert!
- (90) LETH: Hahaha, den lille Frue skuffet! Havde tænkt sig noget med Sopran i Halsen og Maaneskin i Øjnene? hahaha, ikke noget for en lille poetisk Frue at sværme for! hvad!
- (91) FRU LETH: Fy, Frederik! du ved godt, jeg sværmer ikke for andre end dig.
- (92) LETH: Naa-e, du sværmer for andre, men du elsker mig. Saadan er det. Ikke? — Du skal se, han er slet ikke saa skeløjet, som han ser ud. Han har haft Tarmene oppe og skyllet dem et Par Gange i Østersøen. Det er det hele. Han var visst ikke viss paa endnu, at Langeland ligger fast. — Vent nu til i Morgen, naar han har faaet Indvoldene paa Plads! — Skal du ikke ind og i Tøjet?
- (93) FRU LETH: Det skal jeg rigtignok.
- (94) LETH: Hvad var det? Kom der ikke en Vogn? (*Ud.*)
- (95) FRU LETH: (*staar et Øjeblik mismodig, klapper igen aller kæreste en lille Gaben ned i Svælget.*)
- (96) FRU GRAA: (*ind.*) Konstance, Konstance, næ, ved du altsaa hvad? Ja, undskyld, at jeg kommer en Time for tidlig. Jeg sagde til Frederik, altsaa *min* Frederik — der *var* nemlig spændt for. Jeg skal sige dig, Skrædderens Kone havde bedt om at blive berettet; hun skal til at dø igen; du ved, hun dør en 3—4 Gange hvert Aar; ja, Herregud, det er nu hendes Fornøjelse. Sødste Konstance, jeg maatte altsaa herhen til dig i en Hvirvelvind, for ved du hvad, hvad giver du mig: *Jeres Huslærer er kommen.*
- (97) FRU LETH: Jeg *har* set ham.
- (98) FRU GRAA: Set ham? hvad har —? hvornaar? næ, nu gør du mig spilleme indadvendt⁷. Den kan jeg ikke grade⁸. Han var inde i Præstegaarden for at spørge om Vej. Og jeg lod Frederik, altsaa *min* Frederik, faa Hestene for paa en Studs. Men han kan jo selvfølgelig være rendt lige til over Markerne. Og jeg var ikke i Tøjet, da han var der. Jeg hørte nogen snakke i Studerekammeret. Og saa

⁷*indadvendt*: Ordet bruges som udtryk for det inderlige, stille eller afdæmpede følelsesliv. Her i overført betydning: ”bekymret” eller ”uroelig”. [ODS]

⁸*grade*: Kommer af det latinske ”gradus” (skridt, trin), som i denne sammenhæng bruges i overført betydning: at måle omfanget af eller vurdere noget, at forstå. [ODS]

- (99) FRU LETH: Du kiggede da ikke gennem Nøglehullet?
- (100) FRU GRAA: Aldrig. Hvor kan du tro! Aldrig. Har du glemt, der er Dobbeldøre. Der er slet ingen Nøglehul. Jeg maa klare mig med Sprækken, der hvor Dørene mødes.
- (101) FRU LETH: Den bruger du! Hvor gement!
- (102) FRU GRAA: Jamen Barn da, du er jo heller ikke i Overtrækket!
- (103) FRU LETH: Jeg brugte Nøglehullet.
- (104) FRU GRAA: Hihhi, du er storartet, du er spilleme storartet. Hør, fortæl mig, hvad du synes om ham? Det maa du ud med. Jeg siger ikke eet Ord, inden jeg har hørt din Mening. Han er vel nok et Stykke Barok⁹, hvad? sikken et Hoved, hi, sikke Faareøjne, sikke en Munkestenssnude, sikke en Oversvømmelse af Mund til at drukne Bønderpigernes Kyssetøj i! Og hvad giver du mig for, som han gaar paa Benene, hvad, lige som en Jomfru¹⁰.
- (105) FRU LETH: Nej, det synes jeg ikke.
- (106) FRU GRAA: Nej, for Katten, naturligvis ikke en Smaapige. Jeg mener saadan en, som de bruger til at lægge Bro med, disse Folk her, de her, hvad kaldes de nu?
- (107) FRU LETH: Brolæggere.
- (108) FRU GRAA: Brolæggere — ja, visst saa. Og synes du ikke ogsaa, at ...
- (109) FRU LETH: Han giver jo ikke Løfte paa at være den unge æteriske¹¹ Teolog, vi havde drømt om til at komme og læse den nye Ølslægers¹² Digte for os. Tænk, søde Laurence, han busede herind, jeg stod i Friseredragten, og det faldt mig jo ikke ind, det kunde være ham, saa tænk, jeg faar sagt: ”Vi handler aldrig ved Dørene.”
- (110) FRU GRAA: Næ, sødeste Konstance, sagde du det! det var vel nok guddommeligt! sagde du det! det blev hans Velkomst til Egelykke! *Hvor* er Frederik, altsaa *min* Frederik? naa, det er sandt. Sagde du virkelig — — næh, hvor er det saligt! Jamen hvad svarede dog Mennesket?
- (111) FRU LETH: Ja, svarede og svarede! foreløbig tror han jo bare, det er en af Pigerne, han har talt med.
- (112) FRU GRAA: Det siger du ikke! Sødeste kære Konstance, det skal der laves noget ud af. Hvor er han henne? Oppe at blive installeret? Javel. Hør, tramp, tramp, nu kommer Jomfruen. De Sten skal ligge fast, saalænge vor Tidsregning varer. Holdt,

⁹*Barok*: Ordets oprindelse er ikke helt afklaret, men menes at være kommet via fransk (”baroque”) fra det portugisiske ”barroco” (uregelmæssig formet perle eller klippe). Ordet bruges til at betegne en særlig kunsterisk stilretning og kulturhistorisk periode (mellem renæssance og rokokko), der lagde vægt paa det svulmende og pompøse. I bredere forstand bruges ordet om det, som afviger påfaldende fra det almindelige, om noget sært, sælsomt, excentrisk eller groft og urimeligt. [DSD & ODS]

¹⁰*Jomfru*: Der foreligger et ordspil mellem ordene ”jomfru” og ”brolægger”. En brolæggerjomfru er et tungt jernredskab, som en brolægger bruger til at stampe brostenene fast med. Må her hentyde til Grundvigs tunge gang. [DDO]

¹¹*æteriske*: Kommer af det græske ”aither”, (der i klassisk filosofi og kosmologi betegner det klare, rene, tynde luftformige stof, som fylder rummet oven over jordens atmosfære) og bruges i denne sammenhæng overført om noget af overjordisk oprindelse, om noget fint, let og rent, klart som æter. [DSD]

¹²*Ølslægers Digte*: Humoristisk reference til Adam Oehlenschlägers ”Poetiske Skrifter” (1805).

du render ikke! Her er en Kittel. Paa med den! Vi lader ham blive i Troen, at du er en af Pigerne. Og saa skal jeg være

(113) FRU LETH: Er du tosset!

(114) FRU GRAA: Jeg er Husfruen paa Egelykke. Færdig! Goddag, Goddag, er det saa vor gode Grundtvig? Velkommen til vort Herresæde. Jeg er Fru Konstance Leth, født Fabricius de Tengnagel, Karls Mor. Kære æh Amalie, vil du — vil De sætte lidt paa Bordet for Kandidaten! Værsgod, Hr. Kandidat, tag Plads. Undskyld, vi har lidt travlt. Vi venter Besøg af selve Stedets Sognepræst, den fortræffelige Pastor Frederik Graa til Bøstrup, hvem De sikkert har hørt meget om.

(115) GRUNDTVIG: Naa, hørt og hørt! Jeg var lige derinde og høre om Vej.

(116) FRU GRAA: Saa De hans Frue? Oh, det var Synd for Dem. Hun er mageløs, hun er Øens Samtaleemne, hun vil blive Clouet¹³ for Dem herovre, det langlandske Clou i Deres Liv. Hun er — ja, hvad er hun ikke? indtagende, en Skønhed, lille, men ikke for lille, væver, buttet, oh, en Buste, De skulde se en Buste! spillende Øjne, en lille fast Haand, dygtig ved en Gryde, fortryllende ved et Klaver, maaske en Smule indskrænket, med andre Ord: den fuldkomne Kvinde. Ved De, hvad Lensgreven sagde til hende engang? ”At føre en Samtale med Dem — jeg kender ingen Kvinde, der som De kan lytte med Sjæl, De er den fødte Lytterinde, Fru Graa.” Sagde Lensgreven. Apropos indskrænket. Hendes første Mand — han hed Christian; ham, hun nu har, han hedder Frederik; jeg skifter — altsaa, hun — hun skifter, mener jeg, lige som Kongerækken. Men hendes første Mand, han var slem til at kalde hende for en Gaas. Ved De, hvordan han blev vænnet af med det? Jo, ser De, de var til Bøndergilde, og der blev snakket om Tyre og Hingste og Avling og Race — hun er Københavnerinde, og til at begynde med syntes hun jo, det var brandsjofelt med alt det Befrugtningsvæsen for aabent Tæppe, hvad det slet ikke er, det ved De godt, Kandidat, De er selv fra Landet af, det er nu engang Bøndernes Verden med Køer og Kalve og Søer og Grise og store og smaa. Saa er der en gammel Bondekone, der fortæller, at Gasen kan man godt slagte i Sæsonens Begyndelse, for alle de Æg, Gaasen lægger Foraaret igennem, er i Orden, naar hun har haft med ham at gøre bare een Gang. Ryger det saa ikke lige ud af den lille nygifte Københavnerske: ”Saa er det rigtignok godt for begge os to, Christian, at vi er Mennesker.”

(117) FRU LETH: Hm hm.

(118) FRU GRAA: Se, fra den Stund af var hun gode Venner med alle i Sognet undtaget maaske en lille Smule Christian. De forstaar — Værdigheden, ikke sandt — en Præst skal jo helst ligesom imødekomme Folks Smag ved at lade skinne igennem, at han muligvis formerer sig paa en lidt mere aandelig Maade end de andres primitive. Han var ellers god, var Christian. Og nu er han i Himlen, det sølle Skrog. Naa, er du

¹³Clouet: Fransk ord (clou), hvis egentlige betydning er ”søm”, men med uvis betydningsudvikling. Bruges om noget, som udgør effektnummeret ved en forestilling, en fest eller over den største tiltrækning blandt en række andre ting eller forhold - et glansnummer eller højdepunkt. [ODS]

der med Maden, søde Pige? Saa kan du løse mig af over for Kandidaten, min egen æh Charlotte. Forsyn Dem nu godt, og lad det smage Dem! (*Smiler huldsaligt og svanser ud. Hvisker, idet hun stryger forbi Fru Leth:*) Jeg sidder i Nøglehullet.

(119) GRUNDTVIG: Puhh!

(120) FRU LETH: Tja. — Vil Kandidaten ikke sidde ned?

(121) GRUNDTVIG: Jeg er egentlig mest hægen¹⁴ efter at absentere¹⁵ mig. Bare stikke af, forstaar — siger vi De eller du?

(122) FRU LETH: De maa gerne sige du.

(123) GRUNDTVIG: Hvorfor gav du Lyd, da jeg kom?

(124) FRU LETH: Gav Lyd?

(125) GRUNDTVIG: Ja, hven! skreg op! sagde Ihr!

(126) FRU LETH: Jeg blev flov, forstaar De nok.

(127) GRUNDTVIG: Over hvad?

(128) FRU LETH: Ja, over at jeg kunde forveksle en Kandidat i Teologien med en Bissekrammer¹⁶. Det var jo lige saa fatalt, som hvis De f. Eks. kunde forveksle Husets Frue med et Tyende.

(129) GRUNDTVIG: Naa.

(130) FRU LETH: Var det en fæl Overfart?

(131) GRUNDTVIG: Jeg vendte Lomme 3 Gange.

(132) FRU LETH: Uha! Saa maa der være god Plads i Lommen nu.

(133) GRUNDTVIG: Det er der ogsaa.

(134) FRU LETH: Drik af det varme Øl.

(135) GRUNDTVIG: Jo.

(136) FRU LETH: Hvorfor siger De ikke noget?

(137) GRUNDTVIG: Det plejer jeg ikke at være hidsig efter.

(138) FRU LETH: Det vil kede Fruen. Fruen er selv saa livlig.

(139) GRUNDTVIG: Kan hun spille Kort?

(140) FRU LETH: Hun spiller Spinet¹⁷ og Violin.

(141) GRUNDTVIG: Spektakel.

(142) FRU LETH: Naada! Syntes De ikke, hun er smuk?

(143) GRUNDTVIG: Det saa jeg ikke efter. Jeg lagde bare Mærke til, hun var skør.

¹⁴*hægen*: I denne sammenhæng: Jeg har mest lyst til. [ODS]

¹⁵*absentere*: Latin - at fjerne sig. Udtrykket bruges nu især om det at fjerne sig hemmeligt, at fordufte ubemærket. [ODS]

¹⁶*Bissekrammer*: Betegner en omvandrende småhandler, der sælger uldtøj, pynt, legetøj og lignende. [ODS]

¹⁷*Spinet*: Navn (spinetta, spinetto - muligvis efter den italienske opfinder) på klaverinstrument af cembalotypen med kun ét manual. Uden for faglig sprogbrug ofte brugt i al almindelighed om klaver af ældre type med spinkle toner. [ODS]

- (144) FRU LETH: Kvindelig Skønhed spiller maaske slet ingen Rolle for Dem?
- (145) GRUNDTVIG: Har du mer Mad?
- (146) FRU LETH: Nu skal det komme.
- (147) GRUNDTVIG: (*stanger Tænder.*)
- (148) FRU LETH: Værsgod.
- (149) GRUNDTVIG: Tak. — Kan *du* spille Kort?
- (150) FRU LETH: En Smule.
- (151) GRUNDTVIG: Gudskelov. Saa skal vi have os en Mausel¹⁸ iaften, ikke? Hvad hedder du for Resten?
- (152) FRU LETH: Charlotte Hansen.
- (153) GRUNDTVIG: Du er fra Købstad?
- (154) FRU LETH: Fra Svendborg af. Hvordan gætter Kandidaten det?
- (155) GRUNDTVIG: Det kan jeg høre paa din Snak. Din Stemme minder ellers lidt om en Piges, jeg kender.
- (156) FRU LETH: Kandidaten kender dog en Pige. Er hun smuk?
- (157) GRUNDTVIG: Jo-e. Saadan til da. Hun hedder Lise¹⁹.
- (158) FRU LETH: Det er maaske Kandidatens Kæreste?
- (159) GRUNDTVIG: Ha!
- (160) FRU LETH: Er der noget morsomt i det?
- (161) GRUNDTVIG: Hvis man forlover sig, saa ender det med Giftermaal. Hvis man er gift, saa har man en Kone. Hvis man har en Kone, saa skal man forsørge hende. Det er Logik.
- (162) FRU LETH: Ja, og hvad saa?
- (163) GRUNDTVIG: Hvad skal *jeg* forsørge med? Jeg kan ikke faa Kald²⁰ før om i det fremmeste en 5—6 Aar.
- (164) FRU LETH: Kandidaten vil altsaa have Kald?
- (165) GRUNDTVIG: Hvad skulde jeg ellers leve af? det er jo det, man har taget sin Examen til.
- (166) FRU LETH: Det er to gode Grunde.
- (167) GRUNDTVIG: Og hvad, nogen skal der jo til at dundre det ind i Hovedet paa Bønderne, at Gud er til, og at det gaar dem ilde paa Dommedag, hvis de ikke holder hans Bud. Har I selv røget den Lammepølse?
- (168) FRU LETH: Ja. Er den ikke god?

¹⁸*Mausel*: Tysk ord egentlig brugt som foragtende betegnelse for en jøde (af hebraisk "Mosche" - Moses), men som nu er navn på et risikobetonet kortspil, hvis regler er dannet ved sammenstyknig af reglerne fra forskellige andre spil. [ODS]

¹⁹*Lise*: Grundtvig blev gift tre gange - første gang var i 1818 med Lise Blicher (1787-1851), som han havde været forlovet med siden 1811. [ADL]

²⁰*Kald*: Hermed menes en stilling eller embede, hvortil man udnævnes af en højere myndighed. [ODS]

- (169) GRUNDTVIG: Naa jo. Lidt for salt. Mors var bedre.
- (170) FRU LETH: Tror De da ikke selv paa Gud og paa et Liv efter Døden?
- (171) GRUNDTVIG: Selvfølgelig. Saadan som Folk er flest, maa der noget til at holde dem i Ørene. Det er bare Intelligensen, Eliten af Menneskeheden, der kan styre sig selv.
- (172) FRU LETH: Hører De til den Elite?
- (173) GRUNDTVIG: Styre mig selv, det kan jeg sgu da.
- (174) FRU LETH: Saa behøver De jo ingen Gud og ingen Dommedag.
- (175) GRUNDTVIG: Man kan da ikke forlange, han skal afskaffe sig selv af Hensyn til mig, naar han dog er paakrævet for de andre. Det er Logik.
- (176) FRU LETH: De andre kunde jo nøjes med en Illusion om ham.
- (177) GRUNDTVIG: Brug nu din lille Forstand; (*tager Pibe frem og stopper.*) de andre skal have mig til at præke ham, og jeg kan da ikke præke ham, hvis han ikke er en Realitet for mig. Ja, det er en Korn²¹ indviklet, og tænk, saa faar jeg endda kun skaldede 387 Rigsdaler for det om Aaret i Begyndelsesløn. Hvad er det til at gifte sig paa? Kommer der Børn, hvad saa?
- (178) FRU LETH: Det er det jo ikke sikkert, der gør.
- (179) GRUNDTVIG: Det skulde da nødig busse²². Hvad var der ellers at gifte sig for?
- (180) FRU LETH: Ja, hvad? Maaske fordi man holdt af hinanden.
- (181) GRUNDTVIG: Den Grund er skam for klein. (*Hygger sig og pulser.*) Det med at holde af, hvorlænge varer det? Nej, et Ægteskab skal bygges paa Omtanke og Valg. Og hvad det angaar, er Lise smænd ikke den værste. Det kan godt være, jeg gaar i Kassen med hende engang, men ikke før Pengekassen er til det.
- (182) FRU LETH: (*værger sig mod Røgen lige ind i Ansigtet; det generer ikke Hr. Grundtvig.*) Er Deres Frk. Lise helt enig med Dem i disse — Grundbetragtninger?
- (183) GRUNDTVIG: Det ved jeg ikke. Det snakker jeg ikke med hende om. Der er jo Tid nok.
- (184) FRU LETH: Sæt saa, en anden snupper hende i Mellemtiden?
- (185) GRUNDTVIG: Saa er der jo mange andre retskafne, pæne og forstandige Piger til. Jeg skrev for Resten et lille Digt paa Vejen herover, før vi kom ud af Fjorden.
- (186) FRU LETH: Skriver De Digte?
- (187) GRUNDTVIG: Man skal følge Moden, ikke sandt? Ellers bliver man bare til Nars.

²¹Korn: I betydningen "en smule". [ODS]

²²busse: En "bossel" er en keglekugle. "At bosse" eller "busse" betyder, at man ikke rammer det, som man sigter efter, at man skyder eller slår fejl - her brugt i bredere betydning: at noget glipper eller kommer til at mangle. [ODS]

Som Skibet lystrer Ror og Rat,
 naar Haanden blot har rigtig fat,
 saa styrer vi hver Lidenskab
 med Viljen, Gud os dertil gav.
 Der er det Skel paa Dyr og Mand:
 i begge tændes Lyster an,
 men Manden mestrer sine bold,
 mens Dyret er i Driftens Vold.
 Og under

(188) FRU LETH: Det var godt. Det var sandelig godt. Er de næste Alen lige saa gode?

(189) GRUNDTVIG: Hvad?

(190) FRU LETH: Sig mig, hvor gammel var det egentlig De skrev, De var, Hr. Grundtvig?

(191) GRUNDTVIG: Naa, det er ligemeget. Jeg tror nok, jeg virker ældre, end jeg er.

(192) FRU LETH: Var det 22? Naa ja, det maa man jo tage i Betragtning. Skønt — ja, jeg ved ærlig talt ikke, om jeg skal le af Dem eller blive vred.

(193) GRUNDTVIG: Le af mig! Hvad Pokker bilder du dig ind?

(194) FRU LETH: Nu maa De godt sige De. Jeg har spillet en lille Komædie med Dem. Nu fortryder jeg det. Jeg er Fru Leth. Og jeg vil sige Dem — her sidder De og opvarter mig med Lyster og Drifter og Penge og Omtanke og jeg ved ikke hvilken Kørvellings²³ — fører et saa nedværdigende Sprog om Kærligheden, at jeg rent ud sagt har faaet Kvalme. Da jeg var i Deres Alder, da jeg havde oplevet, at min Mand, min vordende Mand

(195) FRU GRAA: (*ind.*) Herregud, lille Konstance, begynder du Bagningen med at spytte i Melet? Hvad ligner det for en gammel Kone at tage et Barn alvorligt? Ja, jeg er altsaa Pastorinde Graa. Og vi to Damer

(196) GRUNDTVIG: Hvad skal det betyde? Har De lejet mig til Egelykke som Klovn? Nu gaar jeg Pinedød op efter min Vadsæk

(197) FRU GRAA: Og saa putter De Pinedød Deres Mundlæder i den; for nu er det Mor her, der skal have Ordet for en kortere Bemærkning for de første Par Maaneder. Er De et ungt Menneske og kan ikke tage en Spøg? Det er lige ved at gøre mig indadvendt. Ved De, hvad De er rekvireret til Egelykke for? For at lære, og det er en Masse, De skal lære, og det skal De lære af os. Vi skal lære Dem, at naar Husets Frue har rejst sig op, ser det ikke godt ud, at Huslæreren ikke lægger Mærke til det. Og vi skal lære Dem, naar De endelig vil sidde, at der findes 20 forskellige Maader at anbringe sig paa en Stol paa, men Deres Maade hører uheldigvis ikke ind under de 20. Og vi skal lære Dem, at Kærligheden ja, De kan stole paa, at vi skal lære Dem — Konstance

²³Kørvellings: I betydningen at blande, at rode uordentligt sammen og køre alt ud i ét, ud i én vælling - ruskomsnusk. [ODS]

paa venstre Side af Dem og jeg paa højre skal øve vore Kunster saadan paa Dem, at De skal komme til at kravle paa Deres Knæ paa Parketgulvet skiftevis for den ene og den anden af os og med strømmende Taarer trygle os om bare saa meget som et lille bitte Kys.

(198) GRUNDTVIG: Jeg gaar op og hanker op i min Vadsæk igen.

(199) FRU GRAA: Gud Fader se i Naade! saa kan han ikke engang svare saa meget som: ”Og faar jeg det saa?”

(200) KARL: (*stormer ind i Fløjlstrøje.*) Mor, er det sandt, at den nye — — Er det dig, der skal være min Lærer?

(201) FRU LETH: Ja, Karl, det er Kandidat Grundtvig. Kan du bukke pænt og sige Goddag og Velkommen.

(202) KARL: Og Lene hun siger altsaa, at nu begynder Livets Alvor. Men jeg tror nok, at vi to skal faa det sjov sammen. Der er altsaa en Fugl, der siger Pydydydydydydydye. Ved du, hvad det er for en? Far siger, det er en Rødbenklirre. Men den siger helt anderledes. Ikke? Kender du den?

(203) GRUNDTVIG: Ikke efter Lyden.

(204) KARL: Ikke?

(205) GRUNDTVIG: Men jeg kender ellers nok nogen Fugle.

(206) KARL: Saa skal jeg vise dig den i Morgen paa Engen. I Aften er det for sent. Men min Gyngehest kan du faa at se med det samme. Nu henter jeg den. Den har jeg faaet af Far. (*Ud.*)

(207) FRU LETH: Han var vel nok glad for Dem. Skal vi ikke begynde med at være gode Venner? Saa giver vi Haand. Ikke?

(208) GRUNDTVIG: Jeg ved ikke. Hvis jeg skal være helt ærlig ...

(209) FRU GRAA: Men Gud, det er der da ingen, der forlanger af Dem.

(210) GRUNDTVIG: — saa er jeg saapas tummelumsk, saa jeg hverken ved Sønder eller Nord. Jeg duer ikke til andet i Aften end til at gaa op og i Seng. Godnat. (*Ud.*)

(211) FRU GRAA: Du godeste! hvad! han ser ud, som om han var rødhaaret. Han mangler bare Fregnerne.

(212) FRU LETH: Og saa det røde Haar.

(213) FRU GRAA: Og saa det røde Haar naturligtvis. Ellers passer det. Og den Dialekt, han kører med i Munden: Bixemad af Latin og Oldnordisk og allevegnefra i Landet. Og han har lært at sidde paa en Stol af en Melsæk og lært at gaa af en Jomfru; men mere har han visst heller ikke haft med nogen Jomfru at gøre, hirh!

(214) FRU LETH: Laurence!

(215) FRU GRAA: Konstance! — Hvad vi to faar at bestille med at faa lavet et Menneske ud af ham!

2. Akt: II.

Septembermaane. Grundtvig ror Baaden ind mellem Siv.

(216) FRU LETH: (*sidder med Karl hos sig og synger.*)

Den klare Stjerne tindred
paa Himlens rolig' Blaa.
Da saa den dybt i Havet
en anden Stjerne staa.

Den rev sig fra sin Bane
paa Himlens høje Hvælv
af Længsel mod den anden,
af Længsel mod sig selv.

Hvad fandt den saa i Dybet?
mon Elskov? eller Død?
Er det ej samme Gave
i Evighedens Skød.

(*Der er længe stille.*)

(217) FRU GRAA: (*dukker pludselig op fra Baadens Bund.*) Det Digt er De spilleme sluppet mageløst fra. Lige undtagen det sidste, det med Elskov og Død, for det er noget Digttervrøvl. Det har sig nøjagtig med Kærlighed som med Søsye, man tror, man dør af det, mens det staar paa, men i samme Øjeblik, man faar Foden paa fast Grund, saa, kære Frederik Grundtvig, er det forbi og glemt. Er det ikke sandt, Konstance? saadan den rigtig store Kærlighed — den eksisterer ikke i andet end Bøjerne. Den kan ikke forekomme i en Verden, hvor alle Mandfolk hedder Fræerik. — Hør, hvor er det lunt og stille i Aften. Ja, maa jeg bede om Langeland! Frederik, altsaa *min* Frederik, snakker sommetider om at søge til Jylland. "Værsgod, Fatter," siger jeg, "du er jo en helt pæn Mand, du kan sagtens faa dig en anden Kone; og Skilsmisse er jo ikke saa syndigt nu om Dage som i min Barndom, da man ventede, at Vorherre vilde rive Harpen fra den nærmeste Engel og fare ned og give de formastelige et Par paa Sinkadusen, som kunde tænke paa at faa adskilt, hvad han havde sammensplejset, for det vil jeg sige dig, Frederik, at med til Jylland — nej. Jeg besøgte engang en Præst derovre, ved den her Tid eller lidt før, saa skulde vi ud at se Lyngen blomstre,

han syntes, det var noget saa hallelujask — jeg stod og tænkte: Vorherre bevares, at hælde saa mange Hundrede Tønder Land over med Sødsuppe. — Vi skal have den Sang engang til. Den var enestaaende mageløs.

(218) GRUNDTVIG: Nej, saa skal vi have en anden. Men jeg har ikke mere end det første Vers færdig af den endnu:

Dejlig er den Himmel blaa
^amed de Tusind Stjerner paa.
 Se, de tindre, se, de smile,
 se, de

^a*Dejlig er den Himmel blaa*: En meget tydelig pastiche af første strofe i salmen ”Dejlig er den himmel blå”, skrevet af Grundtvig i 1810 (og 1853), nr. 136 i Salmebogen. [DDSO]

(219) FRU GRAA: Han synger om Tusind Stjerner, Konstance, men han mener bare to. Se, dér gik der Ild i Digteren. Af Banen for Brandvæsenet, i Gang med Sprøjten, fuss!

(220) GRUNDTVIG: Hold op; jeg bliver gennemblødt. De har allerede gjort mig vaadskoet.

(221) FRU GRAA: Vaadskoet — hahaha! De skal blive vaadbuxet — lige op til Maven. Ja, jeg skal sætte Hjertet under Vand paa Dem. Har vi kunnet faa det til at brænde i Dem, skal jeg vise Dem, vi ogsaa kan slukke.

(222) GRUNDTVIG: Jeg skal betale raat for usødet. Værsgod! Vil De have mer.

(223) KARL: Se, Mor, hvor Børnene leger.

(224) FRU LETH: Næ, holdt nu!

(225) FRU GRAA: Jeg overgiver mig. Næh, hvad vil Frederik, altsaa *min* Frederik, sige, naar han ser mig? Han bliver da indadvendt og tror, jeg er en Havfrue. Jeg bliver nødt til at svømme hjem og dykke ned i dit Klædeskab, Konstance. Gud naade ham dér, naar jeg kommer igen. Vaad kan De gøre mig, Pattebarn! men De kan ikke give mig tørt paa. (*Ud.*)

(226) FRU LETH: Og væk er hun. Vi maa vel ogsaa til at hjem-efter. Min Pligt som Værtinde

(227) GRUNDTVIG: Saadan en Aften saadan en Eventyraften, da er der ikke noget, der hedder Pligt.

(228) KARL: Jeg begynder at fryse, vil jeg bare sige jer.

(229) GRUNDTVIG: Skal vi kaprende en Tur langs Stranden, vi to?

(230) KARL: Hvem kommer først til — hvad hed det nu? Marathon²⁴!

²⁴*Marathon*: Græsk by beliggende ca. 40 km nordøst for Athen, hvor en talmæssigt underlegen græsk hær i år 490 f.Kr. udkæmpede og vandt et stort slag i de græsk-persiske krige. Ifølge legenden blev grækernes utrolige sejr annonceret i Athen af en løber fra Marathon, der dog straks efter sin ankomst døde af udmattelse. Herodot har en lidt anden fremstilling af legenden, idet løberen her løber fra Athen til Sparta for at søge assistance til slaget mod perserne. Det er den første udlægning af legenden, der ligger til grund for det olympiske maratonløb. [BOE & DSD]

- (231) FRU LETH: Vi løber alle 3. Lad være at skvulpe, Grundtvig. Vær nu lidt behændig.
- (232) GRUNDTVIG: Om Forladelse.
- (233) FRU LETH: I Land med Dem! Saadan. Og saa giver De mig Haanden.
- (234) GRUNDTVIG: Saadan.
- (235) FRU LETH: Saadan, ja. Idet han holdt hendes Haand i sin lidt længere end strengt nødvendigt. Er det ikke saadan, det hedder i Romanerne?
- (236) GRUNDTVIG: Det her er ingen Roman.
- (237) FRU LETH: Kom saa, Karl! fuld Fart paa! (*Lidt efter forpustet tilbage.*) Hvor blev De af, Mand?
- (238) GRUNDTVIG: De — De tog den fejle Retning. De skulde være løbet den Vej. En Maanestraale er skønnest hen over Vand.
- (239) FRU LETH: Den skulde Laurence have hørt. Hvor er De kommet Dem! Hun har Ære af sin Discipel.
- (240) GRUNDTVIG: Fru Leth, hvorfor leger De med mig?
- (241) FRU LETH: Leger jeg? Ja, skal vi lege, Karl? — Tik.
- (242) KARL: (*til Grundtvig*) Tik.
- (243) GRUNDTVIG: Naada. Saa skal din Mor blive det.
- (244) KARL: Løb, Mor. Jeg skal holde ham.
- (245) FRU LETH: Han kan slet ikke tage mig. Han er alt for tung til at fange en Maanestraale. Se, nu er jeg her. Nu er jeg her. Og nu her. Og her. Og her. — Av.
- (246) GRUNDTVIG: Hvad var der? Stødte jeg for haardt?
- (247) FRU LETH: Ah, jeg traadte fejl — en af de forbistrede Sten. Helt nede ved Foden.
- (248) KARL: Støt dig til mig, Mor.
- (249) FRU LETH: Er der noget at se?
- (250) GRUNDTVIG: Nej, jeg synes ikke. Hvor — hvor er det?
- (251) FRU LETH: Om Svangen. Der. Ikke noget at føle heller? prøv!
- (252) GRUNDTVIG: Er det — er det — her?
- (253) FRU LETH: Av, ja, min Sandten er det der. Næh, saa forbistret ondt det gør. Det var ogsaa Deres Skyld.
- (254) GRUNDTVIG: Jeg er ganske ulykkelig. Hvordan kan jeg — er der noget, jeg kan bøde med? Ja, nu ved jeg det. Kan De mærke, det dufter her?
- (255) FRU LETH: Hvad er det af? Rosenblade?
- (256) KARL: Ved du ikke, Mor, der staar en Vildrose her mellem Tjørnene? Den har Grundtvig vist mig. Og han siger, den kan snakke.
- (257) FRU LETH: Kan den snakke?
- (258) GRUNDTVIG: Naa — nej.

- (259) KARL: Jo, fortæl det, Grundtvig.
- (260) GRUNDTVIG: Ja, det var altsaa bare det trak saa længe ud i Aar, inden Foraaret kom. Jeg gik og følte mig — jeg blev saa sær — saadan ligesom en Tid dér om ved de 16 Aar — en helt pløret Markvej indvendig. Saa en Dag jeg var drysset ned til Vandet — saa — saa var der kommen en Knop. Det var denne her — ja, nu er den Hyben. Men det var den, jeg vilde spørge om Lov til at forære Dem?
- (261) KARL: Jamen den sagde noget.
- (262) FRU LETH: Sagde den noget?
- (263) GRUNDTVIG: Naa nej. Men jeg drev jo altsaa rundt og syntes, der var ikke Mening med nogenting mer.
- (264) KARL: Og saa sagde den, at jo, det er der; for Lykken er Meningen med Livet.
- (265) FRU LETH: Sagde den det! Og det er den, jeg maa faa!
- (266) GRUNDTVIG: Ja, det maa De da rigtignok. Ja Tak. (*Kysser den hurtigt.*)
- (267) FRU LETH: Hvor er den smuk med Septemberduggen paa. Ingen anden Tid af Aaret er saa skær, saa dyrebar. Vinden har den første spæde Isnen i sig af det store Forbi, men — det er Sommer endnu. — Hvor skal jeg sætte den — i Haaret eller paa Brystet?
- (268) GRUNDTVIG: Saa synes jeg: paa B — Brystet.
- (269) FRU LETH: (*aander paa den. Eller kysser hun den endog?*) Som De vil. Ved Brystet.
- (270) KARL: Tror du ikke, de andre venter, Mor?
- (271) FRU LETH: Jo, vi maa hjem.
- (272) GRUNDTVIG: De maa ikke gaa nu.
- (273) KARL: Der var ogsaa en Borre²⁵ hernede i Fjor. Kan du huske, Mor, den hængte altid ved dig. Den er ikke kommen i Aar?
- (274) FRU LETH: Hvor mon det kan være?
- (275) KARL: Nu er Grundtvig her jo.
- (276) FRU LETH: (*ler.*)
- (277) GRUNDTVIG: Det er — jeg synes — som om Maanen varmer. Det er helt dagvarmt — ikke?
- (278) FRU LETH: (*ler igen.*)
- (279) GRUNDTVIG: Hvorfor ler De? Men maaske er jeg bare til Nars.
- (280) FRU LETH: Saa, Grundtvig! hvad er nu det for noget?
- (281) GRUNDTVIG: Maaske er det slet ikke Tik, vi leger, men Kat og Mus. — Jeg vil ro mig en Tur, vil jeg, alene, helt over til Fyn.

²⁵Borre: Eller ”burre”. Bruges almindeligvis om de med fine modhager-forsynede blomsterhoveder af forskellige planter - her dog i overført forstand om en ubehagelig, påtrængende person, man ikke kan ryste af sig. [ODS]

- (282) FRU LETH: Ih, da! saa langt! Vogt Dem saa ude paa Dybet.
- (283) GRUNDTVIG: Hvorfor det? Mig vil ingen sørge over. Og jeg ved, jeg skal dø ung alligevel. Saa lige saa gerne i Nat.
- (284) FRU LETH: Jamen vogt Dem for Søslangen, mener jeg. Den — Lad saa være at være barnagtig. Tag mig under den anden Arm. Saa følges vi hjem.
- (285) GRUNDTVIG: Jeg er ikke barnagtig. Jeg vil ikke hjem. Jeg vil være her alene med Stjernerne.
- (286) FRU LETH: Ja ja da. Det maa De jo selv om. Kom, Karl, vi to humper af. (*Ud.*)
- (287) GRUNDTVIG: (*driver i Baaden, lægger Aarerne ud, tøver ubeslutsom, springer pludselig i Land og sætter efter dem, han løber mod Lene og giver et Gisp fra sig.*) Men Lene dog!
- (288) LENE: Hvad render han for, som en Orne efter en So? Er det en Galop for en voksen Menneske? — Er æ Dreng her ikke?
- (289) GRUNDTVIG: Nej.
- (290) LENE: Det er hans Sengetid. Er han gaaen?
- (291) GRUNDTVIG: Ja.
- (292) LENE: Humm! Er De her ene?
- (293) GRUNDTVIG: Ja.
- (294) LENE: Humm! (*Vil gaa.*)
- (295) GRUNDTVIG: Lene, tag den Bisterhed af for engangs Skyld! bliv her og snak lidt med mig!
- (296) LENE: Nej.
- (297) GRUNDTVIG: Hvorfor ikke?
- (298) LENE: Nej, for a regner Dem ikke.
- (299) GRUNDTVIG: Lene, har *du* aldrig hørt Blomsterne tale? har *du* aldrig været ung?
- (300) LENE: Det behøver a ikke skrifte for Dem.
- (301) GRUNDTVIG: Jeg kan huske, der groede paa Heden ved Tyregod²⁶
- (302) LENE: Hva? Tyregod?
- (303) GRUNDTVIG: Ja, det er der, jeg er født op. Hos Præsten i Tyregod. Hele min Barndom.
- (304) LENE: Tyregod i Jylland?
- (305) GRUNDTVIG: Javisst.

²⁶Tyregod: Grundtvig fødtes i Udby på Sydsjælland, men da han var ni år gammel, sendte faderen ham til en præst i Jylland for at blive forberedt til undervisning på Århus Katedralskole. Stedet i det jydsk var Thyregod - en stationsby ca. midt mellem Herning og Vejle, beliggende i et naturskønt område ikke langt fra Gudenåens og Skjern Å's udspring i Tinnet Krat. Grundtvig blev konfirmeret i Thyregod Kirke i april 1798. [DSD]

- (306) LENE: Dér er a fød.
- (307) GRUNDTVIG: Hvad er du? i Tyregod!
- (308) LENE: I den bitte Hjemmen Sønden for æ Præstegaardsdige i Vester.
- (309) GRUNDTVIG: Men Lene da! Lene! saa har du og jeg plukket Tyttebær af de samme Buske, set Urhanen slaa med Vingen mod Solen, naar den stod op, paa de samme Høje. Længes du aldrig efter Jylland?
- (310) LENE: Sgi fjætt med at længes!
- (311) GRUNDTVIG: Hvorfor rejser du saa ikke derover igen?
- (312) LENE: A kan vel ikke tage fra æ Dreng. En skal passe det, Herren har sat En til. Det er vel æ Mening med det hele.
- (313) GRUNDTVIG: Ved du da, om — er der da — *ved* du, der er nogen ”Mening med det hele?”
- (314) LENE: Ved og ved! Det tilkommer det ikke mig at bestemme.
- (315) GRUNDTVIG: Men du tror, der er?
- (316) LENE: A tror, der er den, te En skal gøre hans Pligt.
- (317) GRUNDTVIG: Aah ja, Pligt og Pligt og Pligt! — Men engang spurgte jeg Busken der, og den bød mig til Svar en Rosenknop.
- (318) LENE: Saa var den mere høflig end som mod den Herre Kristus, ham bød den en Tornekrone.
- (319) GRUNDTVIG: Ja, du snakker, Lene, du er kun en Almueskvind, du har aldrig kendt til at brænde i et Helvede af Længsel efter et Himmerig, du vidste, du aldrig kan naa.
- (320) LENE: Hvad ved han om det? A havde en Kærest engang. Han blev kvaset ihjel af en Tyr. Da de bar ham ind til mig i æ Køkken, kom hans Tarme først ind ad æ Dør.
- (321) GRUNDTVIG: Men Lene da! men lille Lene da! — Hvordan kan et Menneske tro paa Gud efter det?
- (322) LENE: (*smiler halvt. Der er stille lidt. Saa siger hun tungt og afgørende.*) Herren kan gøre, ihvad han vil; det er og bliver ret alligevel; ellers var han jo ikke Herren. — A skal hjem. Æ Dreng skal i Seng. — Men skulde det gaa dig saadan, — ja, nu siger a du, ved det te du er fra Tyregod — skulde det gaa dig saadan herovre, te du bliver enlig og trænger til en at snakke med, saa husk, te a forstaar Jydsk. (*Ud med sin Bindehose*²⁷.)
- (323) GRUNDTVIG: (*nikker efter hende.*) Ja, ja! det er sandt! Pligt! Pligt! Aah, Konstance, Konstance! Men saadan maa det ske. Aldrig mere alene med dig. Ikke tale sammen, ikke følges ad, aldrig mere ene sammen. Det lover jeg — mig selv.

²⁷*Bindehose*: Jysk dialekt for strikkestrømpe. [ODS]

- (324) FRU LETH: (*ind.*) Men er De ikke af Sted paa Odysseen²⁸ til Fyn endnu?
- (325) GRUNDTVIG: Konst — — Fru Leth, kommer De tilbage? til mig?
- (326) FRU LETH: Jeg sagde til Karl, han skulde pile hjem efter de andre. Vi vil allesammen med ud paa det Togt over Havet. — Hvorfor blev De kontrær²⁹, lille Grundtvig? Ligner det noget saa herlig en Nat?
- (327) GRUNDTVIG: Gud velsigne Dem, at De kom tilbage til mig. Gud velsigne Dem! Jeg sad her og syntes, at med et var det Vinter og Mørke. Men nu, nu skinner Maanen igen, og Nattergalen synger
- (328) FRU LETH: Næ, den gør ikke. Den er holdt op med at synge i September.
- (329) GRUNDTVIG: Maaske. Men saa her i mit Hjerte da, her synger den. Den synger for Dem. Den synger, at
- (330) FRU LETH: Jamen saa maa De tysse paa den. For den Hjertenattergal synger visst ikke noget, jeg maa høre. Vi har nok Lov til at glæde os over Maaneguldet i Bølgerne, men prøve paa at øse det op med Hænderne — det er bare at ødelægge det hele. Nej, nu maa jeg da le af Dem igen, Grundtvig. Sikke et Ansigt at stille op! Saa er det Fuldmaane, og saa er det Maaneformørkelse, og saa
- (331) GRUNDTVIG: Hvis jeg kan. Alt.
- (332) FRU LETH: De skal have noget at bestille. Det er altid sundt. Mens vi venter paa de andre, skal De sige Oehlschläger for mig. Kan De et af hans Digte udenad?
- (333) GRUNDTVIG: Et! Jeg kan dem alle.
- (334) FRU LETH: (*nynner*³⁰.)

Ak, Amor, du fryder det unge Bryst,
 hvo kan vel lægge paa Hjertet Skjul?
 Hvad Lyst er liflig som Elskovs Lyst?
 Men, Amor, du est en Sommerfugl.
 Saa smut kun gennem de spæde Løv!
 de purpurne^a flagrende Vinger hæv!
 thi fanger jeg dig, da gaar af dit Støv,
 og du bli'r graa som en Spindelvæv.

^a*purpurne*: Det samme som purpurrøde (rødviolette). Purpurfarvede beklædningsgenstande mv. blev båret af bl.a. fyrster og kardinaler som et tegn på værdighed. [ODS]

²⁸*paa Odysseen*: Titel på Homers oldgræske episke heltedigt fra ca. 700 f.Kr. om Odysseus' lange hjemrejse efter den trojanske krig fra Troja til Ithaka. Undervejs møder Odysseus utallige farer og fristelser og mister bl.a. hele sin besætning, mens hans kone Penelope ombejles derhjemme. Her i betydningen "på rejse". [DSD]

²⁹*kontrær*: Af fransk "contraire", fra det latinske "contrarius", der betyder "som er rettet mod" eller "går lige imod" - altså modsat. Bruges om personer, der er tvære, trodsige, opsætsige. [ODS]

³⁰*nynner*: Digtets første tre strofer kan være en pastiche af Adam Oehlschlägers læredigt "Poesiens Nytt", som bl.a. har følgende passage i 3. stofe: "(...) Og Sommerfugl-Vingen med Ultramarin, / Med Purpur og Guld, med den flagrende Glæde, / Laer ei sig befamle som Kræmmerens Klæde, / Dertil er dens Silke for skiær og for fiin." [KAL]

(335) GRUNDTVIG: Nej, ikke det! slet ikke det! Dette³¹:

Saa dugbesprængte staa de Roser her,
de røde Kalke lukt i Skyggen smile,
mens Sølvmaanens kolde Straaler ile
og blande sig med deres Purpurskær.

De dufte mellem skyggefulde Træer,
i dem forgifter Eros sine Pile,
de blusse dejligt i en salig Hvile,
i Søvnne selv fortrylle de enhver.

Men dog i Lundens lykkelige Bolig,
her under disse stille svale Tage
en Rose blusser, endnu mere skøn.
Sov, hulde Rosenknop, sov sødt og rolig!
Ak, turde mit Sovvel et Kys ledsage,
da var jeg Nattens lykkeligste Søn!
Da var jeg Nattens

Pjank, hvad sidder jeg her med andres Digte for, naar jeg selv er et Digt, naar mit Liv i dette Øjeblik ...

Jorden var Jord kun for min kloge Hjerne,
og Hjertet i mit Bryst kun en Klump Kød.
Nu har du lært mig, Jorden er en Stjerne
som Hjertet her, en vild og blodig Glød.
I det uendelige Rum forbrænder
deroppe, herinde Evigheden hed og vild.
Kun dine almagtsblide Himmelhænder
kan styre — naadigt — denne Helvedild.

Ja, Fru Konstance, jeg bekender det for Dem, Fru Graa spottede min tvære og vantro Person med, at jeg paa mine Knæ skulde komme til at bede Dem om et — om at — ja, De husker nok, hvad hun sagde ...

(336) FRU LETH: (*har rejst sig.*) Jeg har ogsaa læst Werther³². De spiller det godt. Man kan næsten ikke mærke, det er Dilettant...

³¹Dette: Adam Oehlenschlägers digt "Saa dugbesprængte staa de Roser her" fra "Poetiske Skrifter" (1805). [ADL]

³²Werther: Munk refererer til Johan Wolfgang von Goethes "Den unge Werthers lidelser" (1774), der netop handler om en ungs ulykkelige forelskelse i en allerede forlovet kvinde. [DSD]

- (337) GRUNDTVIG: Fru Leth!
- (338) FRU LETH: Kom med ud i Baaden, De hjælper mig og holder mig ikke længere i Haanden end strengt nødvendigt, jeg sætter mig heroppe og De dernede, jo, saadan bliver det nu, og saa snakker vi to gammelklogt som gode Venner.
- (339) GRUNDTVIG: De skal i det mindste bytte Plads med mig.
- (340) FRU LETH: Hvorfor det?
- (341) GRUNDTVIG: Fordi saa har De Maanen i Ansigtet.
- (342) FRU LETH: Den lille Ting kan jeg vel føje Dem i, hvis det virkelig er saa dejligt at se paa det gamle Ansigt.
- (343) GRUNDTVIG: Saa ti dog! Jeg finder mig ikke i, at nogen fornærmer Dem, ikke engang De selv. Der er ikke saa ungt et Ansigt i Verden som Deres.
- (344) FRU LETH: Hør nu, lille Grundtvig, De er ingen Goethe, og jeg er ingen Beatrice³³ eller hvad hun hedder. De arriverede her til Egelykke og irriterede mig ubeskriveligt med Deres — uf, De var jo hverken til at hugge eller stikke i. Jeg fik Lyst til at se, om der ikke kunde komme Liv i Jordklumpen, jeg aandede paa den, og min Sandten om ikke Frostens gik af den. Men nu holder jeg op med at aande, for ellers gaar den i Smuld, det bliver til Sandflugt, og det sidste med denne Jordklump bliver værre end det første.
- Skal vi ikke tage praktisk paa Tingene og se Virkeligheden i Øjnene? De er en almindelig lille Huslærer, der har studeret saa flittigt og spillet Kort saa flittigt, at det først nu gaar op for Dem, at der er andre Kvinder til end Alma mater³⁴ og Spar Dame. Og jeg — ja, jeg er en almindelig lille Kone paa denne lille komiske Ø, som bærer saa poetisk og saa genialt et Navn som Langeland. Jeg er gift og det med en Mand, jeg har været henrykt forelsket i og stadig er lykkelig med. Jeg har en stor Dreng, jeg holder inderligt af, og en lille Pige paa Kirkegaarden, som — som — ja. Derudover er mit Livs Hovedinteresse min Hønsegaard, jeg har i Dag samlet 27 Æg ind, det kalder jeg godt af knapt 60 Høns, oven i Købet nu, de er i ”Fjertabet”.
- 35
- (345) GRUNDTVIG: Bliv ved, Fru Leth! Jeg hører ikke, hvad De siger, jeg hører kun Deres Stemme, den blander sig med Bølgenes Skvalp mod Baaden ... her ... under Stjernerne ... ved Evighedens Kyst.

³³*Beatrice*: Der er tale om navneforvirring. Hermed antyder Munk, at Fru Leths kendskab til litteraturen er overfladisk. Den kvindelige hovedperson i ”Den unge Werthers lidelser” hedder Lotte. Den Beatrice, hun fejlagtigt refererer til, er sikkert den italienske poet Dante Alighieris (1265-1321) store kærlighed og litterære muse. Allerede som barn blev Dante forelsket i Beatrice Portinari, datter af en nobel familie i Firenze. Selv om Beatrice var gift med en anden mand og kun blev 24 år, varede Dantes forelskelse hele hans liv. I et af middelalderens største værker, ”La divina commedia”, skrevet i årene 1308-1321, lader Dante sin hovedperson - efter en rejse gennem Helvede - møde Beatrice til sidst i Paradis. [BOE]

³⁴*Alma mater*: Latin for ”nærende moder”, som i middelalderen blev brugt til at betegne Jomfru Maria. Siden refererer udtrykket til universitetet. [DSD]

³⁵*Fjertabet*: Ordet refererer til den almindelige fældning eller fjerskifte hos fugle, som sker en gang om året, normalt lige før ynglesæsonen. En delvis fældning et halvt år senere er ligeledes normalt. Dette sikrer, at fuglene ikke mister så mange fjer på én gang, at de ikke kan flyve. [ODS]

- (346) FRU LETH: (*haardt.*) Vaagn saa op! Jeg er ingen Bølge og ingen Stjerne. Jeg er en ganske almindelig Kone, over — fem Aar ældre end De. Jeg pudrer mig, jeg spiser Svinekoteletter, jeg er gift og har Soveværelse sammen med min Mand. Er vi saa paa Jorden igen?
- (347) GRUNDTVIG: Hvorfor saarer De mig pludselig saa sjofelt?
- (348) FRU LETH: Fordi jeg holder af Dem, lille Mand, og vil ikke have, De spiller mig noget Wertherpuds. De husker Digtet af Goethe, jeg læste for Dem, Zauber — hvad hed det nu? — det om Zauberer³⁶. Jeg har kaldt Aanden til Live i Dem, og det har De bare godt af, men denne Aand faar ikke Lov til at tage Magten fra os, og jeg skal vise den, jeg kan mestre den.
- (349) GRUNDTVIG: Vi har lært en Del af hinanden, vi to. Nu fører De mit Sprog fra den Aften, jeg kom, og jeg Deres. Men den Aand, De har vakt i mig ...
- (350) FRU LETH: Bliv fra mig. Sæt Dem ned.
- (351) GRUNDTVIG: Jeg sætter mig ikke ned. Jeg bliver ikke fra Dem. Jeg kan nemmere hugge min Haand eller Fod af, end jeg kan blive fra Dem. Forstaar De ikke? Før havde jeg saa meget. Nu har jeg ikke andet end Dem. Jeg tror ikke paa Gud mer, jeg tror ikke paa mig selv mer, jeg staar op om Natten, for jeg kan ikke sove mer, jeg tager en Bog — og kyler den bort, for jeg kan ikke læse mer, jeg løber ned til Stranden og over de knoppede Sten langs Havet, og det gør godt, naar jeg støder min Fod og slaar mig, for inde i mig vaander³⁷ det sig: der er ingen Mening med nogenting. Men naar jeg saa vender dødræt hjem, og De allerede er oppe og hilser mig Godmorgen med Deres straalende Smil — Konstance, Konstance, derinde i Deres dejlige Øjne, derinde er Livsgaaden løst.
- (352) FRU LETH: Min Ven, min Ven, De maa ikke sige saa aandeløse Ord til mig. Hvis ikke jeg er rolig nu, hvad sker der saa?
- (353) GRUNDTVIG: To Sjæle, der er skabt for hinanden ...
- (354) FRU LETH: Hvorfor siger De Sjæle? Tag saa de Hænder fra mine Knæ.
- (355) GRUNDTVIG: Fordi jeg troede det i den første Tid, den første lykkelige Tid, da det lige var gaaet op for mig, at jeg — hvordan jeg følte over for Dem ... jeg troede, naar De talte med mig, naar De lo til mig, naar De sang eller spillede for mig ... jeg troede, at Elskoven havde nok i et Sjælens Møde. Men det er ikke sandt, i Længden bliver det kun til Kval og jeg ved ikke hvad ... jo, jeg ved nok hvad ... Ækelhed, Selvfortærelse bliver det dejligste, det uudsigelige til. Sjælen skuer ind i en Himmel, higer derind, men kan ikke færdes uden sit Legeme, den maa have Legemet med sig. Og derfor, Konstance, bare et Kys, bare en eneste Gang et Kys!
- (356) FRU LETH: Hvad vil De med det Kys?

³⁶Zauberer: Munk refererer sikkert til Goethes ballade ”Trolldmandens lærling” (Der Zauberlehrling) fra 1797, som omhandler et ungt brushoved, der tror sig i stand til at mestre magien og ånderne. Balladen bygger på et verdensudbredt folkeeventyr. [DSD]

³⁷vaander: Betegner en tilstand præget af pine, smerte, ængstelse, sorg eller nød. [ODS]

- (357) GRUNDTVIG: Hvad jeg vil med ...?
- (358) FRU LETH: Jeg mener, det er jo den letteste Sag af Verden at give Dem et Kys. Men hvad er et Legemernes Møde, er ikke Sjælene med? Noget dødt — eller ogsaa det dyriske, noget ækelt, en Port ind til Helvede. Et Sjælenes Møde uden Legemerne — det er Aandernes, i Himlen. Et Legemernes og Sjælenes samtidige Møde, det er det tredie Sted, Jordens, Elskovens. Men kan vi to mødes der? Vi maatte da begge være forelsket i hinanden, men er vi det? Nej, De er ikke forelsket i mig.
- (359) GRUNDTVIG: Er jeg ikke ...
- (360) FRU LETH: Nej, De *har* nemlig en lille poetisk Aare, ja, De er gaaet hen og blevet Digter for mig her paa Egelykke. Men ser De, en Digter kan ikke elske. Han staar bare og trænger til et Vers og anskaffer sig saa en Forelskelse til at lave det af. Det er kun Gud, der skaber af intet. Tror De ikke nok, jeg lagde Mærke til Deres Ansigt før, da jeg sang Deres Digt for Dem? Det skulde have fortrukket sig i *Kvide*³⁸, hvis De virkelig følte Stjernens Afgrundslængsel, men det skinnede saamænd af Veltilfredshed over, hvor godt Digtet var.
- (361) GRUNDTVIG: Eller det lyste af Lykke over, saa dejligt det blev sunget.
- (362) FRU LETH: Nej, jamen saa var det jo ogsaa bare noget Æstetik. — Og ser De, lille Discipel, vi Kvinder kan ikke lade os spise af med Digte om Kærlighed, vi vil have Kærligheden selv. Derfor selv om der havde været en Mulighed for, at jeg var ved at tabe et lille bitte Stykke af mit Hjerte til Dem, vilde jeg, straks jeg blev klar over Faren, have sat Ekstraklemmer paa dette lille Stykke af mit Hjerte, idet jeg sagde til mig selv: Det kan være galt nok at forelske sig i et Menneske, men i en Digter — aldrig. Af hvilken lange Udredning følger, at jeg tør ikke være forelsket i Dem, og De kan ikke være det i mig, og hvad i Alverden vil De saa med det Kys?
- (363) GRUNDTVIG: Nej, selvfølgelig er De ikke — aldrig har jeg hentet mig andet end Latter hos de unge Piger. Hvorfor skulde saa De, som staar saa højt over alle andre — en Klodrian og Du-til-ingenting som mig! Men hvorfor har De saa vakt disse haabløse Forhaabninger hos mig? hvorfor har De smilt til mig og lagt Deres Haand paa min Arm og taget imod mine Digte og Blomster? Var der en Gud til — han maatte straffe Dem for den Grusomhed.
- (364) FRU LETH: Grundtvig!
- (365) GRUNDTVIG: Ja.
- (366) FRU LETH: Maaske —
- (367) GRUNDTVIG: Maaske hvad?
- (368) FRU LETH: Nej, sæt Dem. Jeg siger ikke mere, inden De har sat Dem igen.
- (369) GRUNDTVIG: Maaske hvad?
- (370) FRU LETH: Grundtvig, De maa være rolig. De ryster jo over hele Kroppen.

³⁸*Kvide*: Arkaisk. Betyder i denne sammenhæng trængsel, nød eller smerte. [ODS]

- (371) GRUNDTVIG: Gør jeg? nej! det er jo bare Æstetik og Versmageri. Begynder det at gaa op for Dem, hvad det er for en Aand, De har vakt til Live hos mig, den, De siger saa flot, De vil mestre. Det er Oprørets Aand; nu gælder kun een Lov over Jorden, at elsker en Mand en Kvinde, er hun hans Ret.
- (372) FRU LETH: Slip mig! jeg er gift.
- (373) GRUNDTVIG: Spørger Lavaen om Forlov? Vulkanen sov, og De raabte for Løjer ned i Krateret, og nu ...
- (374) FRU LETH: Lad det saa være godt. Nu fik De det Kys. Saa holder vi op, mens Legen er god.
- (375) GRUNDTVIG: Jeg vil have et til og et til og tusinde til. Jeg vil have ...
- (376) FRU LETH: Stille! Hvad var det? Hørte De ikke?
- (377) GRUNDTVIG: Hvilket?
- (378) FRU LETH: Noget, der skreg. Væk med Dem! Det var Karl, der skreg.
- (379) GRUNDTVIG: Jeg hørte ingenting.
- (380) FRU LETH: Forbandede Menneske, hvad er det, De faar mig til? Hvad sker der med min Dreng, mens jeg ... Karl! Karl! Saa løb dog. Hvad staar De og glor for? Det lød deroppefra. (*Grundtvig ud. Hun vil følge, men Benene ekser under hende.*) Gud, Gud, straf mig ikke, pas paa min Dreng, Gud! Gud!
- (381) KARL: (*frem med Grundtvig.*) Hvad er der, Mor?
- (382) FRU LETH: Er du der? Aah, Gudskelovogtak, Gud ske Lov og Tak! Hvorfor skreg du, Barn?
- (383) KARL: Jeg? tror du, jeg skreg? hvad skulde jeg det for?
- (384) FRU LETH: Raabte du ikke?
- (385) KARL: Det er vel nok godt gjort, du ikke kan kende et Menneske fra et Dyr. Ved du, hvad det var altsaa?
- (386) FRU LETH: Nej?
- (387) KARL: Det er vel nok godt gjort, du ikke kan kende din egen Unge fra en Rævs. Ikke ogsaa, Grundtvig? Det er de store Ræveunger oppe i Krattet, der er ude at lege i Maaneskinnet; der er altsaa ikke noget værre end Maaneskin til at gøre Dyr tossede. Jeg kom helt hen til dem. Man skulde Fanme tro ...
- (388) FRU LETH: Men Karl da!
- (389) KARL: Av! Giv mig saa den Øretæve, Grundtvig. Jeg plejer at faa en Huskekage³⁹, Mor, hvergang jeg forglemmer mig, som Grundtvig kalder det. Det er han og jeg blevet enige om er det mest praktiske.
- (390) GRUNDTVIG: Løs eller haard?

³⁹*Huskekage*: En legemlig revselse, især ørefigen eller lussing, der gives som straf for glemsomhed eller til at hjælpe på hukommelsen. [ODS]

- (391) KARL: Mellem. Passende. Tak. — Altsaa man skulde tro, Maaneskin virkede svælende paa Blodet, men du skulde se, Mutti, hvordan de snapper hinanden, saa Toen⁴⁰ flyver dem om de smaa spidse Øren. Jeg var lige saa nær ved dem som hen til den Sten der. Saa var der en, der fik Gluggerne op. Og sikken et Vræl! Og ind i Hulen med hele Sjakket i saadan en Herkules. Og fra Far skulde jeg sige, at Vand var ikke noget for ham, naar der ikke var Rom i. Og Fru Graa hun sidder altsaa og spiller med Herrerne og snyder, noget saa umoralsk. Hun skulde egentlig have Magen til den, jeg fik. Jeg kunde godt tænke mig at sælge hende min til samme Pris. Men ih, hvor er du varm, Mor!
- (392) FRU LETH: Er jeg? Det er den Maaneild, den fyrer op ogsaa i mig. Og ved du hvad, nu skal du alligevel have Sommerferie — tre Uger fri fra i Morgen af, for Hr. Grundtvig har bedt om at faa Lov til at rejse en Sviptur.
- (393) KARL: Hvorhen?
- (394) FRU LETH: Til Falster. Til en Præstegaard, der hedder Gunslev. Derovre blomstrer Roserne endnu. Her er jo bare Hyben.
- (395) KARL: Er det hende, din Lise, Grundtvig, hvad? saadan rigtig, med Ring altsaa? Skal du?
- (396) FRU LETH: Den Slags gaar det ikke an at spørge om. Men det kan altid være godt for gode Venner at ses og snakke lidt sammen. Og hvem ved — maaske — engang. Hun er saa ung og saa smuk.
- (397) GRUNDTVIG: Hvad ved De om, hvor smuk hun er?
- (398) FRU LETH: For jeg har kigget. Ja, saadan en er jeg, rigtig en Laptaske⁴¹. Jeg har kigget i Kandidatens Dagbog oppe paa Kvisten; foran laa der et lille Billede af en Pige uden Navn ved, og den lille Pige uden Navn hun hedder Lise Blicher. Hende rejser Kandidaten over at besøge i Morgen. Men foreløbig skal vi op til Kortspillet. Kom saa, I to, begge mine Dreng!

3. Akt: III.

Egelykke. Salen. Midvinter. Snestorm. Tuden om Hjørner og Pisker mod Ruder. Men indenfor: Lyshav og Dans. Grundtvig staar midt i Salen tung og demonstrativ, men trænges af de leende Par længere og længere ud. Fru Leth i den gamle Lensgreves Arm smiler og vinker til ham i Forbifarten. Dansen til Ende. Fru Leth føres til Sæde, nær ved hvor Grundtvig staar.

- (399) LENSGREVEN: (*kysser hendes Haand.*) Betagende som altid. Mere betagende end nogensinde.

⁴⁰Toen: Ordet kommer af det oldnordiske "tó" (urenset uld eller hør). Her bruges det mere generelt om dyrs hår eller pels. [ODS]

⁴¹Laptaske: Nedsættende betegnelse for en sladderagtig eller usædelig kvinde. [ODS]

- (400) FRU LETH: Det er vel ikke Lensgreven⁴², der er let at betage?
- (401) LENSGREVEN: Det er det ogsaa, bevares, mais rien à faire avec cette affaire⁴³.
- (402) FRU LETH: Mange, mange Tak.
- (403) LENSGREVEN: Unge Hr. Kandidat Grundsteen danser ikke?
- (404) GRUNDTVIG: Nej.
- (405) LENSGREVEN: Nej? Det skulde Hr. Grundsteen gøre. Dansen er — er — er
- (406) FRU LETH: (*klapper i Hænderne.*) Ss! Ss! Salentium⁴⁴! Sa—len—ti—um! Lensgreven vil fortælle os, hvad Dansen er.
- (407) LENSGREVEN: Dansen er Gudernes Gangart, som Verset er deres Tungemaal. Musikken løfter os op over os selv og vore Muligheder. Jordens Tyngde sparker vi fra os, Tidens Fortrædelighed ryster vi af os; skønt vingeløse flyver vi; gudblevne skaber vi: Midt i Vinteren Sommer og i Midnatten Sol. Med Havets Øde og Mørke truende fra alle Sider siger vi: bliv Lys, og midt i Bølgerne rejser sig en Livsglædens og Festens Ø, hvor Dansens Gudinde selv er den guddommeligste af os alle. (*Bøjer sig for Fru Leth. Haandklap.*)
- (408) GRUNDTVIG: Det er ikke blot Havet, der truer os rundt om fra. Mens vi morer os her, ligger en anden mægtig Fjende⁴⁵ paa Lur efter vort Lands Eksistens med sine Krigsskibes Kanoner pegende paa os. Mener Lensgreven, vi ogsaa kan danse os fra ham?
- (409) LENSGREVEN: Oprigtig talt, kære unge Hr. Grundsteen, gør Engelskmanden Landgang paa vor Ø, er jeg ved at tro, vor Værtinde har større Chancer for at besejre ham med sit Smil end al Øens Mandkøn med Vaaben.
- (410) GRUNDTVIG: Og en saadan Frivolitet⁴⁶ af selve
- (411) FRU LETH: Hu, hvor det blæser. Hr. Grundtvig, De vil være elskværdig og hente mig min Pels. Tak.
- (412) GRUNDTVIG: (*vakler for hendes lynende Blik.*) Deres Pels — ja — ja — (*Ud.*)
- (413) LENSGREVEN: Hør, denne unge Hr. Grundsteen er ingen ret komfortabel Person.

⁴²*Lensgreven*: Lensgreve Frederik Ahlefeldt-Laurvig, som var ejer af Tranekær Slot på Langeland i perioden 1791-1832. Ahlefeldt var en velhavende (med bl.a. store godsbesiddelser) og indflydelsesrig holstensk-dansk adelsslægt, som fra 1672 fik Langeland i len. I 1785 tilgik det norske grevskab Laurvigen (Larvik) til Ahlefeldt-slægten, hvorved slægtsnavnet Ahlefeldt-Laurvig opstod. [DSD]

⁴³*mais rien à faire avec cette affaire*: Betyder "men det har ikke noget med dette at gøre".

⁴⁴*Salentium*: Hun mener "silentium" - latin for "tavshed". Dette ord anvendes især som opfordring til en forsamling om at tie stille. [ODS]

⁴⁵*en mægtig Fjende*: Københavns belejring og bombardement fandt sted i 1807 under Englandskrigene og varede fra den 2. til den 5. september. Belejringen var et resultat af britisk krav om overgivelsen af Danmarks flåde til briterne, der frygtede, at Kronprins Frederik ville overgive flåden til franskmændene mod Storbritannien. [DSD]

⁴⁶*Frivolitet*: Kommer af fransk "frivolité" jf. det latinske "frivolus". Bruges til at betegne en person, som virker stødende pga. respektløs eller letfærdig optræden eller tænke måde, især ved at anlægge en spotsk tone over for noget ophøjet eller helligt eller ved slibrig, tvetydig tankegang eller tale. Bruges i denne sammenhæng nok mere bredt i retning af "letfærdig optræden". [ODS]

- (414) FRU LETH: Lensgreven er Menneskekender nok til at ville bære over med den lille Huslærers Humør, naar De hører, han har ligget vaagen i flere Nætter af Tandsmerter.
- (415) LENS GREVEN: (*vaagner pludselig.*) Kære Allerdejlige, jeg er ved at beklage, at jeg har naaet den Alder, da Tænderne er faldet væk. (*Musik igen.*) Gaar det an engang til?
- (416) FRU LETH: Forfærdelig gerne. Men min Dreng Karl har jeg lovet
- (417) LENS GREVEN: Bevares! bevares! Fremtiden gaar forud for Fortiden. (*Gaar.*)
- (418) FRU LETH: (*til Grundtvig, uden at tage mod den Pels, han stiller med.*) Saalænge De er i mit Hus, har De at opføre Dem ordentlig.
- (419) GRUNDTVIG: Men Fru Leth da!
- (420) FRU LETH: Vi har ikke fæstet Dem til at skandalisere os. Det er ganske andre Opgaver, vi udbetaler Dem Lønning for. De opfører Dem ordentlig! siger jeg.
- (421) GRUNDTVIG: Hvordan opfører de andre sig? Med Krigens Sky hængende lavt over os griner de to tosser rundt med hinandens Koner. Og De selv? hvordan opfører De Dem? For Deres Mands og Barns Øjne løber De halvnøgen om og samler paa klæbrige
- (422) FRU LETH: Hvad vover De? gemene Bondekarl!
- (423) GRUNDTVIG: Tilgiv mig, tilgiv mig! husk, jeg gaar her med Fortvivlelse i Hjertet.
- (424) FRU LETH: Værsgod! gaa De med, hvad De vil i Hjertet. Men i Ansigtet har De at se festlig ud, naar De er til Fest. —
Aah, kommer du der, min søde Laurence! Det gaar vel nok fint i Aften! Humør over hele Linien. Og Hr. Grundtvig har lovet, han i Pausen vil læse højt for Gæsterne. Hjælp ham at finde paa noget. Helst noget rigtigt morsomt. — Naa, Karlemand, saa er det os to! Kom saa, vi skal ordentlig more os, vi er jo kun unge eengang, min Dreng.
- (425) FRU GRAA: Saadan er det, det skal være. Ude danser Stormen, og inde stormer Dansen. Og Konstance er jo en ren Hvirvelvind. Jeg misunder hende bare at kunne være saa nedskaaren. Men jeg har min Force i det indvendige.
- (426) GRUNDTVIG: Saa skulde man altsaa se Dem opskaaren.
- (427) FRU GRAA: Var sin Mund! ellers skal jeg skære ham ned. Han sidder vel om Natten og studerer Oldnordisk, saa han snart er lige saa ubehøvlet som alle de gamle Børster.
- (428) GRUNDTVIG: Hvad ved De om, hvad jeg studerer?
- (429) FRU GRAA: Naa-e! sidste Gang Karl var i Besøg hos os i Præstegaarden, smed han mig et Kyllinge-laarben i Ansigtet. Hvabehar? Jo, for Grundtvig siger, vi skal ligne

Rolf Krakes Kæmper⁴⁷. Jeg vil jo ærligt sige for min Damaskesdug⁴⁸, at jeg ikke er alt for begejstret for at faa Aanden fra Hedenold⁴⁹ indført igen. — At De gider, Grundtvig! Sidde og gumle paa alt det mugne Labskovs fra Frode Fredegods⁵⁰ Køkkenmødding! Naar De nu er saa heldig at have noget saa mageløst som en ulykkelig Kærlighed, saa brug den til noget fornuftigt. De har jo Krop. Meld Dem frivillig som en ny Johs. Evald⁵¹! — ud mod Englænderne med aabent Bryst! De bliver en ren Tordenskjold⁵², og Kronprins Frederik gør Dem til den mægtigste Mand i Landet næst efter Kongen, og Konstance lader sig skille fra sin Frederik og bliver Jamen Grundtvig da, hvorfor stirrer De saadan? jamen det var bare for Sjøv, jeg jamen Grundtvig da! (*Grundtvig ud gennem Yderdøren.*) Hvad i Alverden Han render vel ikke lige ned og overtager Flaaden i Nat?

(430) FRU LETH: Hvor gik han hen?

(431) FRU GRAA: Jamen Konstance da!

(432) FRU LETH: Du maa faa fat i ham. Kan du ikke selv, maa du tale med din Mand.

(433) FRU GRAA: Med Frederik? *min* Frederik!

(434) FRU LETH: Der skal passes paa ham. Jeg ved ikke mine levende Raad.

(435) LENS GREVEN: Hæm! hæm! Min Kusk gør mig opmærksom paa, det hofter⁵³ en Smule i Foget⁵⁴, men visst vil tage fat igen. Denne Pause i Uvejret vil i hvert Fald jeg benytte til at faa min Kane frem.

(436) FRU LETH: Men kære Hr. Lens greve, nu skal vi jo først til for Alvor at slaa Gækken løs.

(437) LENS GREVEN: Naar selve Himlen giver Vink til Opbrud — ikke sandt? Tak for denne nuit de fête⁵⁵, allerkæreste Frue. De ved, jeg stoler paa, at

⁴⁷*Rolf Krakes Kæmper*: Rolf Krage, dansk sagnkonge beskrevet hos Saxo Grammaticus og i islandske sagaer, havde nogle tapre hjælpere, bl.a. kæmperne Bjarke (Bødvar), Hjalte og Vøgg (Viggo). [DSD]

⁴⁸*Damaskesdug*: Kommer af det italienske "damasco, damasto", som egentlig betegner silketøj fra Damaskus, men senere blev brugt om rigt mønstret stof også af uld, hør og bomuld. Opfindelsen af jacquardvæven i 1804 gjorde det økonomisk muligt for store dele af Europas borgerskab at få fx en damaskesdug. Her menes formentlig, at Fru Graa vil sværge ved noget værdifuldt. [DSD & ODS]

⁴⁹*Hedenold*: "Hedensk" betyder "ikke kristen". "Hedenold" er således "den hedenske (old-)tid", inden Danmark blev kristent. [ODS]

⁵⁰*Frode Fredegods*: Dansk sagnkonge, beskrevet hos Saxo og i de islandske sagaer, hvis regeringstid var særdeles fredelig. [DSD]

⁵¹*Johs. Evald*: Den danske forfatter Johannes Ewald (1743-1781), oplysningsmand med teologisk uddannelse og pietistisk opdragelse. Ewald skrev både lyrik, dramatik og prosa - i sidstnævnte kategori bl.a. den selvbiografiske roman "Levnet og Meeninge" (posthumt udgivet 1804-1808), hvori ungdomskæresten Arendse skildres, og hvor det beskrives, hvordan Ewald (1759-1760) løb hjemmefra for at vinde hæder og penge til at fri til hende. Ewald deltog på begge sider i Syvårskrigen (1756-1763) i håbet om at tjene penge som soldat men kom fattig og udmarvet hjem til Danmark, hvor han fra 1770 levede som fattig digterboheme. De sidste år af hans liv var præget af gift og druk. I 1943 skrev Munk enakteren "Ewalds Død". [DSD & ADL]

⁵²*Tordenskjold*: Peter Wessel (1690-1720), dansk-norsk søhelt, mytegjort af sine maritime bedrifter under Store Nordiske Krig (1700-1721). Wessel blev i 1716 adlet under navnet "Tordenskiold", men endte sine dage uden meget bravour, da han efter den dansk-svenske fredsslutning 1720 under en udenlandsrejse blev dræbt i en duel i Tyskland. [DSD]

⁵³*hofter*: I denne sammenhæng betyder ordet, at noget bliver svagere, tager af, stilner eller helt ophører. [ODS]

⁵⁴*Foget*: Jf. snefog - fygen af sne, fygevejr. [ODS]

⁵⁵*nuit de fête*: Fransk for "festnat".

hver en Fare
vil De klare,
Sællandsfar og engelsk Fare.

Ser De, nu bevæger endog min Tunge sig i Dans.

Aftenens Succes éclatant^a!

^a*éclatant*: Fransk, ”succes éclatant” betyder glimrende succes. [ODS]

(*Salen tømmer sig. Frk. Azalia er den sidste.*)

(438) LETH: (*stiller sig i Vejen for hende.*) Frk. Azalia!

(439) FRK. AZALIA: Min kære Hr. Major!

(440) LETH: Grimt Vejr i Aften, rigtig beskidt Snottevejr.

(441) FRK. AZALIA: Ja, rigtigt grimt Snuevejr.

(442) LETH: Maaske man kunde sige til Lensgreven — jeg har nemlig lagt Mærke til — har Frk. Azalia ikke hostet en Gang eller to?

(443) FRK. AZALIA: Naa, det betyder ikke noget.

(444) LETH: Naa, ikke, nej.

(445) FRK. AZALIA: Paa den anden Side er det jo ikke rart at faa kogt en Forkølelse op.

(446) LETH: Nej vel, nej vel. Netop min Tanke. Og jeg er vis paa, det vil være min Frue en stor Glæde at rede en Gæsteseng op til Dem.

(447) LENS GREVEN: (*ind i Pels.*) Naa, lille Azalia, saa er Slæden parat.

(448) FRK. AZALIA: Jeg har — øh, øh — noget Hoste i Aften, saa

(449) LENS GREVEN: Saa var det snildt, jeg fik den Kamelulds med til Dem inden for Pelsen. Frygt ikke, saa længe jeg tager mig af Dem. Jeg skal nok holde Dem varm. Saa ringer Klokkerne til Afgang.

(450) FRK. AZALIA: Tak. (*Lensgreven har budt hende sin Arm, gaar uden et Blik til Leth.*)

(451) LETH: Satan!

(452) PASTOR GRAA: (*vejrende frem med nærsynede Øjne.*) Majoren har vel ikke set min Kone?

(453) LETH: Set hende, det ved jeg ikke. Hørt hende har jeg hele Aftenen. (*Ud.*)

(454) PASTOR GRAA: Hørt hende har han hele Aftenen! — Mor! Mor!! Jamen hvor er da Konen blevet af? — Jamen, Mor, kommer du udefra? i det Vejr! og i de Sko! Hvad skal det betyde?

- (455) FRU GRAA: Du skal altid have alting til at betyde noget. Jeg har spist og drukket for meget i Aften. Det er det hele.
- (456) PASTOR GRAA: Har du haft Brækninger, Mor?
- (457) FRU GRAA: Nej, saamænd har jeg ej, vel har jeg saa. Ud i Tøjet med dig! Der kommer Konstance.
- (458) PASTOR GRAA: Jamen vil du da ikke med?
- (459) FRU GRAA: Jeg kommer straks. Løb nu med dig! Det er ved Gud ikke til at have dig til at staa og hænge over mig altid.
- (460) PASTOR GRAA: Jeg staar og hænger aldeles ikke. Og saa dette grimme ”ved Gud”, naar du nu ved, du saarer mig ved at tage Herrens Navn forfængelig.
- (461) FRU GRAA: Hør, lille Pastor Frederik, det andet Bud handler om at misbruge Herrens Navn til Trolddom og Mened⁵⁶. Du vil vel ikke bilde mig ind, at han er saa nervøs deroppe, at det gibber i ham, hvergang en sætter en lille Trumf paa henede paa Jorden. For saa maa han befinde sig i en Tilstand af Sct. Veitsdans⁵⁷. Løb saa med sig ud i Tøjet! Hyp! st! st!— Ja, Konstance, jeg var ude i Haven. Hans Fodspor stod i Sneen, ned ad Vandet til.
- (462) FRU LETH: Aah!
- (463) FRU GRAA: Men Konstance da!
- (464) FRU LETH: Nej, det er ikke noget. Du skal ikke bryde dig om det. Du forstaar nok, jeg er jo ligeglad med *ham*. Men saa mange Folk forsamlede hvis vi nu skal slutte med en Skandale Skulde jeg prøve, tror du, at gaa efter ham ned til Stranden? Aah, lad være at stirre saadan paa mig, Laurence. Jeg siger dig jo, det er Skandalen, jeg er bange for,
- (465) FRU GRAA: Men Helledusseda! Ja, lille Konstance, Idiot det er jeg til Hverdags, men jeg har mine lyse Øjeblikke; dér fik jeg et af dem. Staar det saadan til med lille Konstance? Herregud da!
- (466) FRU LETH: Hvad mener du? Hvad staar til? Aah nej, lad nu være, sikke noget Snak! Jeg er 9 Aar ældre end han, jeg er en gammel Kone. Hvad bilder du dig ind?
- (467) FRU GRAA: Og saa brøler vi, javist, huhuhu, det er der da Mening i. Bare bliv ved.
- (468) FRU LETH: Synes du ikke — jeg ved det godt selv — at jeg er forfærdelig latterlig?
- (469) FRU GRAA: Ja, det ved Gud du er, min Pige. Utrolig latterlig. Som jeg aldrig har været det. Og aldrig vil blive det. Og Himmel, hvor jeg misunder dig! Ja, min Ven,

⁵⁶*Mened*: At sværge falsk. 1. led er egentlig et adjektiv, der betyder ”falsk”. Betegner i juridisk sprogbrug det at fremsætte en usandhed eller fortie en sandhed under ed. [ODS]

⁵⁷*Sct. Veitsdans*: Navnet betegner en fremadskridende nervesygdom med ufrivillige bevægelser, som første gang blev beskrevet indgående af den amerikanske læge George Huntington i 1872, hvorfor sygdommen fik navnet ”Huntingtons Chorea” efter det græske ”khoreia”, som betyder dans. Det oprindelige navn kom af martyren Sankt Vitus fra det 3. århundrede, der senere i middelalderen blev skytshelgen mod ufrivillige bevægelser, som man dengang troede var dæmoners værk. [DSD]

nu er der jo kun en af to Udveje: enten faa ham til at rejse med det samme, den er brydsom, eller se at faa et Barn med ham; saa gaar det over.

(470) FRU LETH: (*giver hende en syngende en paa Øret.*)

(471) FRU GRAA: Av da! ja, Lønnen for at sige Sandheden — altid Martyriet.

(472) FRU LETH: Du maa undskylde, Laurence — nej, jeg vil ikke undskylde mig. Du fortjente det. Jeg er træt af at have dig rendende her med dine evindelige Uartigheder. Jeg hader Frivolitet i Munden af Folk, der er ene Dydsmønster i Gerning. *Du* kunde jo aldrig tænke dig at være utro i dit Ægteskab?

(473) FRU GRAA: Søde, lille Konstance, Utroskab skal man ikke tænke sig. Det skal man bare gøre. Jeg vil ærlig sige dig — ja, for du ved godt, jeg er ærlig; det eneste Menneske, jeg lyver for, det er Frederik, altsaa *min* Frederik, for han har ikke Evne til at opfatte Sandheden. Og naar du spørger mig om Utroskab

(474) FRU LETH: Lille Laurence, du bliver ikke vred, vel, men jeg vilde gerne, om du vilde tage af Sted nu.

(475) FRU GRAA: Jeg sender Frederik hjem og bliver hos dig i Nat.

(476) FRU LETH: Det er forfærdelig sødt af dig. Men jeg skal nok klare det selv. Jo, jeg skal nok være tapper. Bare være sød og lade mig være ene nu. Saa gaar det bedst.

(477) PASTOR GRAA: (*ind.*) Nu er jeg altsaa staaet og frosset ihjel, Mor. — Maa jeg sige Tak for i Aften, Fru Leth. Det var rigtignok en saare vellykket Aften.

(478) FRU GRAA: Saa har han vundet i Kortspil, jeg kender ham. — Jeg ved selv, hvor Tøjet hænger.

(479) FRU LETH: Snak. Naturligvis følger jeg ud.

(480) FRU GRAA: Men have Lov til at kigge hen til dig i Morgen det vil jeg nu.

(481) FRU LETH: Ja, vist Saa. Tak. (*Vil følge dem ud. Stormen river Døren op, hun maa tilbage og kæmpe den i; bliver staaende og stirrer ud i det hvide Mørke, Kaneklokker fjerner sig, det tuder derude og rusker i Døre, hvileløs begynder hun at vandre rundt.*)

(482) LENE: (*Ind.*) A — a skal vel Slukke. (*Blæser Lys ud.*)

(483) FRU LETH: (*ser tankespredt paa hende. Vaagner saa.*) Aah, Lene! Tak! jeg slukker selv, naar jeg gaar i Seng.

(484) LENE: Gaar Fruen ikke i Seng nu?

(485) FRU LETH: Jo, lige straks. Godnat, Lene.

(486) LENE: Godnat.

(487) FRU LETH: Egentlig saa

(488) LENE: Jow?

(489) FRU LETH: Ja saa — nej, der var ikke noget.

(490) LENE: Nej?

- (491) FRU LETH: Godnat.
- (492) LENE: Hum. (*Ud. Vender lidt efter tilbage.*) Men æ Pels skal Fruen nu have paa.
- (493) FRU LETH: (*tager mod Pelskraven uden at vide af det. Lene gaar. Fru Leth slukker flere Lys og tænder dem igen, prøver Klaveret, krymper sig sammen i en Stol.*) Han kommer ikke! Aah Gud! Han kommer ikke! (*Atter rives Døren op. Hun springer op med et Skrig. Grundtvig tumler ind, forblæst og hvid. Lidt staar de og stirrer paa hinanden; saa løber hun hulkende hen og kaster sig ind til ham.*) Slemme, slemme Dreng! slemme, slemme, slemme Dreng! er du her! er du her virkelig! slemme, slemme, slemme, hvor var du? hvad vilde du ved Stranden? Hvorfor har du gjort mig saa dødsbange? Jeg hader dig for det. Jeg hader dig.
- (494) GRUNDTVIG: (*knuger hende ind til sig, holder hende ud fra sig.*) Jeg vidste, da jeg gik hjem derudefra: nu endelig er hun min.
- (495) FRU LETH: Men du bløder jo — din Pande — Sten eller Gren?
- (496) GRUNDTVIG: ikke Sten og ikke Gren. Jeg mødte en derude i Stormen. Nej, bliv ikke bange! der mødte mig noget saa stort.
- (497) FRU LETH: Hvor er du underlig rolig — uhyggelig rolig. Det faar mig til at fryse. Hvad er der sket?
- (498) GRUNDTVIG: Jeg vilde ned til Stranden. Men jeg for vild. Eller blev ført den rette Vej. Jeg tumlede gennem Sneen og faldt. Og da jeg fik rejst mig, saa jeg, jeg stod ved Gravhøjen, og Kæmpen derinde traadte ud.
- (499) FRU LETH: Nej.
- (500) GRUNDTVIG: Ikke skringe. Jeg saa ham saa tydeligt, som jeg ser dig. Han hilste mig, kaldte mig for sin Ætling⁵⁸. ”Stormen er til, for at vi skal bruge den,” lo han. ”Paa dens Vinger for alle vi Tors⁵⁹ Kæmper til Bedrifter ud over Havene. Brug ogsaa du Stormen, den i dit Bryst!” Han knyttede Haanden til en Hammer, Tors Hammer-tegn, og hugg mig Vielsen ind i Panden. ”Giv Folket Tors Aand tilbage,” raabte han og gik ind i Højen igen.
- (501) FRU LETH: Er det — er det Galskab — eller —
- (502) GRUNDTVIG: Midt i det hvirvlende hvide Mørke saa jeg med eet Mening og Maal med mit Liv. Kaldet, der venter mig. Denne vellystige Oehlenschläger — fra Tro-
nen skal jeg støde ham. Han Folkets Digter! nej, fra i Nat er jeg Danmarks Skjald⁶⁰.

⁵⁸Ætling: Efterkommer af en person, person af vis slægt. [ODS]

⁵⁹Tors: Tor eller Thor - tordenguden - guders og menneskers beskytter i den nordiske mytologi. [DSD]

⁶⁰Skjald: Oldnordisk ord, som oprindeligt betegned en digter i det gamle Norden (især om norske og islandske digtere), der for en tid var knyttet til en fyrste eller anden stormand og digtede kvad om ham og hans bedrifter. I løbet af 1700-1800-tallet udbredes ordets betydning i poetisk, højtidelig henseende og bruges om digtere, der har stor naturbegavelse, originalitet, umiddelbarhed, og hvis digteriske evne kan vække og tale til folket bl.a. med emner hentet fra Nordens fortid. [ODS]

Jeg skal vejre af Lande den Lokesæd⁶¹, der vil fylde Dan's Mark⁶² med Ugræs⁶³: Æstetikken, hvem alle Begreber er lige gode, og Kristendommen, den østerland-ske Sødladenhed, der har forvendt vor nordiske Strenghed og Kraft. Jeg skal synge Helteaanden fra Hedenold ind i Folket igen. For du har skænket mig Stormen, Kon-stance, min Fylgje⁶⁴; dens Vinger bærer mig frem.

(503) FRU LETH: Som en Gud staar du foran mig. Ja, jeg elsker dig. Saa kan det dog ske, at Nattergalen synger i September. I Elskovens brændende Under kan det ske. Aah, jeg troede, at elske var en Sø under Stjerner; nu ved jeg, det er Havet i Storm. Jeg elsker dig, alt i mig elsker dig. Stjernen, der saa den anden Stjerne i Dybet — er den dernede, eller er det Døden? Jeg spørger ikke, jeg kaster mig kun ud. — Kom! (*Og hun slukker Lysene med Haanden, idet hun løber dem forbi.*)

(504) GRUNDTVIG: Hvad vil du?

(505) FRU LETH: Hvad *du* vil. — Ikke her! Op til dig.

(506) GRUNDTVIG: Op til mig?

(507) FRU LETH: Hvad er der? Hvad venter du for?

(508) GRUNDTVIG: Op til mig? Jamen

(509) FRU LETH: Hvor gaar du hen?

(510) GRUNDTVIG: Jeg vil have Lys — bare have Lys. (*Løber ind i Sideværelset efter et Lys, tænder med skælvende Haand flere ved det. Fru Leths Liv er gledet ned. Da han kommer ind med Lys, samler hun det forvirret om sig.*)

(511) FRU LETH: Hvad er det for en Komædie? hvad skal vi med Lys?

(512) GRUNDTVIG: Du har en Mand, Konstance.

(513) FRU LETH: Hvad kommer han dig ved? hvad kommer han mig ved? Snorker han allerede hos en af Pigerne? Hvad er det for en Komædie, spørger jeg. Spiller du Josef i Ægypten⁶⁵ med mig?

(514) GRUNDTVIG: Konstance, du maa have misforstaaet mig. Med Elskoven mellem os mente jeg

(515) FRU LETH: Misforstaaet dig? Hvad har du da villet ved at gaa her og kigge mig i Øjnene, kysse paa Haand, plukke mig Roser, digte mig Vers, kalde mig for din Fylgje, svimle mig hen i Ord? Med din hede Aande har du pustet mit Blod til Flammer — og vil luske væk som en lemlæstet Køter, nu du har faaet mig derhen, hvor du vilde.

⁶¹Lokesæd: Betegner bl.a. den bølgende damp, som står over jordoverfladen om foråret, når varmen kommer. Formen "Loke" skyldes en tvivlsom identificering med den oldnordiske mytologis Loke-skikkelse. Dennes relation til guderne varierer fra myte til myte; nogen gange er han på gudernes side, men i andre sammenhænge er han deres modstander. [ODS]

⁶²Dan's Mark: Ifølge sagnene skal Kong Dan have været den første danske konge (ca. 300-400). "Dans mark" - Danmark. [DSD]

⁶³Ugræs: Bruges kollektivt om unyttige, skadelige planter, der vokser på urette sted - ukrudt. [ODS]

⁶⁴Fylgje: Oldnordisk ord ("fylgja"), som betegner en kvindelig værneånd. [ODS]

⁶⁵Josef i Ægypten: Reference til GT: 1. Mos. 39, 7-10 om Josef og Potifars hustru, hvor der bl.a. står: "Selv om hun dag efter dag søgte at overtale Josef, ville han ikke opfylde hendes ønske om at ligge hos hende og have omgang med hende."

- (516) GRUNDTVIG: Du har et Barn. Du kan ikke se dit Barn i Øjnene i Morgen, hvis
- (517) FRU LETH: Efter denne Skam kan jeg ingen se i Øjnene mer.
- (518) GRUNDTVIG: Men jeg kan dog ikke, Konstance — kan ikke begynde min høje Kamp mod de høje Maal med en Forbrydelse.
- (519) FRU LETH: Hvad rager dine høje Maal mig? Du har kaldt paa mig de Hundrede Gange, og i det Øjeblik jeg — aah Gud, fordi jeg elskede dig — lyder din Kalden, korsers du skinhellig Armene over Brystet og stabler dig op til Profet. *Det* er Forbrydelse, *det* er Bespottelse af Livet. Og jeg ækles ved dig som ved et Stykke Unatur. Haa, det er din Slægts Blod i dig, Præstebloodet, det, der vil saa gerne og ikke tør.
- (520) GRUNDTVIG: Konstance, lad os bede til Gud sammen.
- (521) FRU LETH: Bede! Skidt og Snot med at bede!
- (522) LETHS STEMME: (*indefra.*) Mutter, Mutter, lille Mutter, hallo!
- (523) FRU LETH: Er det dig, Frederik?
- (524) LETH: Kommer du ikke? Jeg ligger og venter paa dig.
- (525) FRU LETH: Ligger du og venter paa mig?
- (526) LETH: Ja, det gør jeg da, Mutter. De andre er jo taget af Sted, Azalia med Greven, og de andre med de andre, og saa
- (527) FRU LETH: Saa blev der slet ingen til dig. Det er Synd for dig, min Ven. Jeg skal bare have slukket Lysene først. Saa kommer jeg. Jeg flyver som en Heks gennem Luften. (*Spytter paa Grundtvig, idet hun farer ham forbi.*) Her har du mig, Allerkæreste.
- (528) LETH: (*frem i Døren i Underbukser.*) Det var godt. Fars Pige!
- (529) FRU LETH: Bære mig kan du vel ikke mere.
- (530) LETH: Om jeg kan? Se saa her! hahaha, vi er sgu unge endnu, Mutter. (*Grundtvig staar ene tilbage, saa hvid, at hans Ansigt lyser i Mørket.*)

4. Akt: IV.

Kvisten paa Egelykke. Dyb Nat.

Grundtvig sidder i Studier med Bøger og Papirer om sig.

- (531) GRUNDTVIG: Bøgernes Bog — nej, Løgneses Løgn. Ikke Frimænd, men Slaver. Ikke en Gud, men en Despot. En Fader af *Naade* — haa! (*Kaster Bibelen fra sig.*) Saa hellere dig, Saxe⁶⁶, du tror paa Handling og Sejr. (*Blader.*) Men Latinen! lugter

⁶⁶Saxe: Historikeren og forfatteren Saxo Grammaticus (1160-1208), der skrev "Gesta Danorum" (Danernes Bedrifter), som Grundtvig selv lavede en oversættelse af i 1818-1822. [DSD]

klummert. Røgelse. Munkefims. (*Skubber Saxe til Side.*) Ah, Snorre⁶⁷, dig! Nordisk Aand paa nordisk Maal. (*Gaar til Vinduet.*) Det er Tykning endnu. Ikke en Stjerne. Mørket er godt. Dagen med Lys og Fugle, Blomster og Mennesker — et Væv af Løgne. Sidde ene i Mørket gør godt. — Præsteblood, sagde hun. Ogsaa Løgn. Jeg stammer ned fra Skjalm Hvides Æt⁶⁸. Det fik hun at mærke. Mit Nej imod hendes Ja. Daarende stod hun foran mig. Det skumhvite Bryst vældede mig i Møde som en Springflod, der vilde rive mig med. Men jeg var stærk.

En Nar vil de kalde mig. Alle Mænd vil grine mig ud. Jeg kunde haft hende nu. Nat efter Nat vilde hun have listet herop, væver og blussende smuttet ind og ud af min Seng.

En Nar, bare en Nar! Men hvad saa med dit Værk, Odin? Jeg skal jo vække og samle Norden og løfte Norden til Europas Vejviserske. Jeg skal ryste Himlens Kræfter. Jeg skal ryste Himmel og Jord.

(532) FRU LETH: (*ind.*) Undskyld.

(533) GRUNDTVIG: De! her!

(534) FRU LETH: Det vilde jo være rart for os andre — hvis det da er nødvendigt for Dem at raabe og skrigte hele Natten — om De saa kunde forlægge dette Stemmeorgie til et Sted uden for Huset.

(535) GRUNDTVIG: Jeg beder undskylde.

(536) FRU LETH: Man skulde tro, De holdt Tøsekommers paa Værelset. Maaske det ogsaa er Tilfældet. (*Spejder rundt.*)

(537) GRUNDTVIG: Jeg skal ikke forstyrre mere.

(538) FRU LETH: Tak, det var dejligt. Min Mand og jeg har ikke lukket et Øje endnu. Vi vilde jo gerne være en Smule friske til Pastor Graas Paaskeprædiken. Jeg har ligefrem ligget og svedt af Angst for, at De skulde komme ned og blote⁶⁹ mig til Odin. Men saa beroliger jeg min Mand med, at vi kan lægge os til Rette nu. Tak. (*Ud.*)

(539) GRUNDTVIG: Ja, jeg maa gaa i Seng. (*Begynder at knappe op, opgiver det, slukker Lyset, kaster sig paa Sengen.*) Hvad kom hun for? Slange, Slange, Slange er Kvinden. Saalænge hun er paa Jorden, er Helvede her.

Om jeg nu havde gjort det! Var det det, hun kom for? Væltet hende bagover, hugget mine Tænder i hendes Hals! — Hvad skramler paa Trappen? (*Springer op og tænder Lys igen.*) Det er Djævelen. Nu kommer han selv. Hvor er Blækhuset? Lige i Synet skal han faa det. Kom kun, jeg er parat.

(540) LENE: (*ind.*) Sss!

⁶⁷Snorre: Islændingen Snorri Sturluson (1179–1242) nedskrev i det 13. århundrede bl.a. ”Den yngre Edda”, en lærebog i nordisk mytologi og skjaldskab og en samling af kongesagaer, som fik det oldnordiske navn ”Heimskringla” - et navn som først bruges i en svensk udgave fra 1697, og som skyldes, at værket begynder med ordene ”Kringla heimsins” (Jordens kredse). [DSD]

⁶⁸Skjalm Hvides Æt: Skjalm Hvide (d. ca. 1113), dansk storbonde som var fader til Asser Rig og fosterfader for Knud Lavard. Skjalm Hvide var en af sin tids mægtigste mænd og førte bl.a. sejrrikt an i krigstog mod venderne. [DSD]

⁶⁹blote: Betegner det at ofre til guder. Ordet er forældet og bruges om de hedenske nordboer. [ODS]

- (541) GRUNDTVIG: Bare dig! Hvad vil du? Hvad kommer du med? Er det Bibelen?
- (542) LENE: Nej. Det er en Romtoddy.
- (543) GRUNDTVIG: Hvad skal det betyde? Jeg er ikke syg.
- (544) LENE: Det kan være. A vil ligegodt bie⁷⁰ her en Stød⁷¹ med min Bindehose. For min egen Fornøjelse sin Skyld.
- (545) GRUNDTVIG: Er det Herren, der har sendt dig?
- (546) LENE: Det kender a ikke.
- (547) GRUNDTVIG: Du har dog bedt for mig i din Aftenbøn, at Herren vil give mig sin Fred. Og min lille Mor skriver til mig, hun hver Dag beder om det samme. Kællingesnak. Vi Mænd skal ikke have Fred. Vi er skabt til Krig.
- (548) LENE: Ret efter Paaske siger de, æ Engelskmand gaar i Land.
- (549) GRUNDTVIG: Tror du, du kan ramme mig med *det*? Skjaldens Vaaben er ikke hans Sværd, men hans Røst. Og den Smule Krig dér, hvad angaar den mig? En højere Kamp staar for.
- (550) LENE: Humm.
- (551) GRUNDTVIG: Det er Luthers halvgjorte Værk, der skal fuldbringes. Han væltede et Kirkeskib, men hele Pladsen skal ryddes. Væk med det Vrøvl om Treenighed og Forsoning, om Frelse ved en Pøs Vand over Hovedet og en Bid Pap i Munden, skyllet efter med en Slurk billig Vin.
- (552) LENE: Humm. (*Rejser sig.*)
- (553) GRUNDTVIG: Haha, der blev du vred. Men Sandheden er, at Mandens Adelskab er ikke Synders Forladelse, men Viljens Nej til Synd.
- (554) LENE: Humm.
- (555) GRUNDTVIG: Mennesket slaar sig selv til Ridder gennem sin Daad.
- (556) LENE: Humm.
- (557) GRUNDTVIG: Præsteblood, sagde hun. Hverken i mig eller Luther. Men Luther var kun en Bonde. Jeg er en Høvdingsøn.
- (558) LENE: Humm.
- (559) GRUNDTVIG: Gaa kun. Jo mere ensom jeg bliver, des stærkere staar jeg. Jeg skal knuse alle Verdensrigerne, der er bygget paa Løgn, de Kristnes paa Korsets raadne Planke, Englændernes paa det uhumske Guld. Jeg tager den store Napoleon i min Tjeneste. Jeg overvinder al Verden, for jeg har overvundet mig selv.
- (560) LENE: Er du ogg saa meget Karl, te du kan lade være at fortryde paa, du overvandt dig selv?
- (561) GRUNDTVIG: Lade være at —? (*Pludselig bliver han skoldende rød.*)

⁷⁰bie: Ældre ord eller dialektalt for "at vente". [ODS]

⁷¹Stød: Betyder et vist, især kortere, tidsrum - et stykke tid, en tid, en stund, et øjeblik. [ODS]

- (562) LENE: Sgi fjætt med, om du kan regere din Haand, men kan du regere din Tanke? Hvad kan det hjælpe, en Menneske hans Krop er frisk, er hans Sind i Vej med at raadne?
- (563) GRUNDTVIG: Var det Djævelen alligevel? Hvor er Blækket? Tag dig i Agt!
- (564) LENE: Dengang, Grundtvig, a havde mistet min Kæreste, sagde a til Herren: ”A vil ikke have mer med dig at skaffe”. Om æ Foraar, da vi skulde til Alters, da tænkte a, ”a kan holde æ Brød og æ Vin i æ Mund og siden spyttede dem ud i æ Lommeklæde.” — Den Søndag gjorde æ Præst saadan en underlig Prædiken — om to, der kom til en Ismur, dér var ikke Vej frem, saa tog den ene en Kokkylling og vred æ Hals om paa og smed over, og knap efter hørte de den gale. A blev, til mine Ben de rystede. Da a knæled med min Far og mine Søskend ved æ Alterfod, da rakte æ Præst mig æ Gaver med dem her Ord: ”Til dine Synders Forladelse, den, du fik i din Daab.” Da tykkes a, æ Ismur tog til at smelte. Da a kom ud paa æ Kirkegaard — a havde plantet en Rose paa æ Grav om æ Efteraar, den havde kostet 3 Mark og var gaaen ud om æ Vinter, men nu var der skudt frem en Blomst, a vidste ikke hvorfra, og a kendte den ikke dengang, det var en Paaskelilje, den stod og skinned over æ sorte Jord. Og nu vil a gaa. (*Ud.*)
- (565) GRUNDTVIG: Galenskab! Var det hende, der syndede, da Han slog hendes Kæreste ihjel? Det er ham, der er Skyldner; det er os, der har Ret. Jeg har holdt hans Bud, han har vendt mig Ryggen; jeg stod Synden imod og har faaet til Løn, at Brynde⁷² og Had og Hovmod har filtret sig ind i mit Væsens Rod. Men jeg beder ikke længere. Nu trodser jeg ham. — Er der nogen herinde? Hvad er det, der skinner i den mørke Krog? Hvor er jeg? Den By med Tage og Taarne? Er det Vordingborg? Er jeg hjemme hos Mor? Ja, jeg er hjemme hos Mor, aah, Gudskelov, jeg er — — nej —, det er ikke — det er ikke Sjælland. En østerlandsk By. Nu ved jeg det. Jeg saa den aldrig før, og dog kender jeg den. Damascus. Det er Damascus. Men han der foran den? Den blindede Mand i Solbranden midt paa den støvede Vej? Hvem er du? Hvad raver du efter? Hvad vil du mig? (*Det ruller fjernt, en Torden, der frygtelig kommer nær. Det nedbrændte Lys blaffer op og gaar ud.*)
 Var her ingen? Var det mig selv, jeg saa? Men Røsten da? Mor! Lene! Lene! Du hørte da ogsaa Røsten — dette Raab om, at det bliver mig haardt at stampe imod Brodden, at det bliver
- Den brister, min Hjerne, den brister i Nat.
 Saa knus mig da, du! Jo mere du knuser mig, des mer er du Skyldner. Jeg stævner dig hid. (*Hugger Vinduet op.*) Du skal knæle for mig, du al Ondskabs Gud. Du skal bede mig om at tilgive dig.
 Hvor kommer det Lys fra? En Stjerne er tændt. En eneste — ve mig! Det er ham, dér i Lyset, han kommer. (*Viger og presser sig mod Væggen.*)
 Hvorfor slaar du mig ikke? Jeg ser dig nok. Hvorfor ligger du dér? i Støv for min

⁷²Brynde: I betydningen ”brændende lidenskab” eller ”sanseligt begær”.

Fod? den Almægtige selv! segnende under Korset!

Herre Jesus, tilgiv mig, giv mig Lov til at hjælpe dig med at bære, Lov til ogsaa at segne under dit Kors. —

Han svarer mig ikke. Og Lyset forsvandt. Stjernen — hvor blev den? Nej — ikke Glemslen, ikke Vanviddet, ikke Graven, ikke det evige Mørke!

Forkastet. Jeg er en forkastet. (*Synker sammen med Ansigtet skjult i Hænderne. Himlen morgenfarves. En Stærs Trille slaar ind i Rummet. Den friske Vind leger med Gardinet mod hans Kind. En Solstraale smiler sig klar af Skyerne, smutter ind og luner hans kolde Hænder. Forundret tager han dem bort. Lyset bader hans Ansigt, langsomt glider Vanviddet af det, Taarer fylder hans Øjne, et Smil kæmper sig frem.*)
Solen! Solen! Stjernen døde og blev til Solen.

5. Akt: V.

Sommormorgen i Danmark. Græsmark uden for Egelykke. Det hvide Slot skimtes i Baggrunden mellem grønne Træer med det blaa Hav bag sig. Bølget som en ung Jættekvindes Bryst er Landskabet. Himlen har drivende Lammeskyer. Krat og Vang toner af Fuglesang. Paa Toppen af en af Markkuplerne troner en vejrbidt Eg, just i Løvspringet. Under den danser til Fuglemusikken Vildkørvel, Tusindpiger, Smørblomst, Ærenpris, Kærminde og hvad de nu hedder allesammen. Solen huldsalig over det hele. Men Fru Leth kommer med smerteligt nervøse Ansigtstræk op ad Højen og sætter sig paa Bænken midt i Paradiset uden at sanse noget af Saligheden. Da hun har siddet lidt, ser hun fra modsat Side Fru Graa komme. Fru Leth vil flygte, men er opdaget.

(566) FRU GRAA: Den forbandede Morgendugg! Jeg er pølevaad om Pamfusserne⁷³ af at sjoske den Fjerdingvej herover. Hvis *mine* Engle hjemme i Præstegaarden ikke tørrede bedre op, naar de vasker Gulv! Men med dem deroppe er der ingen Justits. Vorherre er haabløst Frihedsmænd. Glædelig Fest, Konstance, naa, du er ude at nyde Morgenen. Den er vel ogsaa nok mageløs. Høre Hanerne gale rundt om paa Gaardene og se Solen stige op af Fyns Frugtbarhed!

(567) FRU LETH: Det er nu ikke ret tit, du har set *det*.

(568) FRU GRAA: Hvad?

(569) FRU LETH: Solen er jo temmelig traditionsbunden. Den holder sig som Regel til Øst, naar den staar op.

(570) FRU GRAA: Hør, du er jo gnaven. Er det noget at begynde at recensere⁷⁴ mig? Smaating med Øst og Vest. I hvert Fald har jeg set den gaa ned over Fyn. Jeg hænger

⁷³*Pamfusserne*: Sandsynligvis et ordspil mellem fødder (fusser) og det arabisk-tyrkiske ord "pampusser", der betegner tøfler eller i al almindelighed bekvemt hjemmefodtøj. [ODS]

⁷⁴*recensere*: Latinsk ord, som betyder gennemgå, mønstre, kritisere. [ODS]

mig ikke i Verdenshjørnerne. — Søde, elskede, kære, kommer jeg til Ulejlighed? Jeg ved godt, det er en Fyskamsighed at rende paa Besøg en Pinsemorgen. Men Frederik, altsaa *min* Frederik, fik Mavekneb i Aftes, heldigvis har han for engangs Skyld Eftermiddagstjeneste og kunde lave sin Prædiken færdig nu til Morgen. Og du ved, han er det skikkeligste og allerkristeligste Menneske paa Jorden, ja, undtagen naar han skal lave Prædiken, for saa farer der en Djævel i ham. Den mindste Lyd i Huset — saa kan Aanden ikke komme over ham. Derfor sagde jeg til ham: nu gaar jeg, saa kan Aanden komme. — Hør, Konstance, du sylter Agurker i Utide⁷⁵. Skal vi ikke snart have en Ende paa *det*?

(571) FRU LETH: Jeg beder dig — du ved, der er Ting, jeg ikke taler om med nogen, ikke med nogensomhelst.

(572) FRU GRAA: I har det, du og han, som to Fluer i en Eddikeflaske. Det kan jeg spilleme ikke holde til at se paa i Længden. Hvad er der sket jer imellem?

(573) FRU LETH: Kan du begribe, hvorfor han ikke rejser? Jeg er ikke mig selv, saalænge han er her. Mit Hus forsømmer jeg, Frederik lader jeg — naa. Om det saa er Karl — —. Hvorfor rejser han ikke?

(574) FRU GRAA: Saa sig til ham, han skal.

(575) FRU LETH: Nej, han skal ikke kunne prale af, jeg var bange for ham. Det er ham, der skal flygte for mig. Aah, han har ødelagt Livet for mig. Dengang jeg var forlovet med Frederik — jeg syntes, Jorden var en Sæbeboble, der dansede med mig i Solen, jeg selv var bare et Farveglimt paa den. Nu hviler hele Kloden paa mit Hjerte, der for hver Dag bliver et Stykke mere knust.

(576) FRU GRAA: Konstance, du har Barn, du har Hjem, du har Mand. Og du er ung endnu, og Livet....

(577) FRU LETH: Jeg er træt. Der er slet ikke andet i mig end Træthed. Jeg synes, der er gaaet Orm i alle Ting. Blomsterne her, der staar og hykler Sundhed og Glæde og Venlighed — jeg kan rive dem i Stykker. Og gaar jeg i Kirke — jeg er led ved Salmesangen og Præstens Ord og Kristus selv.

(578) FRU GRAA: Ja, ja, Frederik er nu god nok. I hvert Fald det, han siger, det er altid godt.

(579) FRU LETH: Jeg mente jo ikke andet end

(580) FRU GRAA: Nej, jeg forstaar dig nok. (*Og saa sidder de hjælpeløse og tier.*) (*Da opdager Fru Graa pludselig noget.*) Hvis han nu rejste, tror du saa, det hjalp?

(581) FRU LETH: Det er snart mit eneste Ønske til Livet.

(582) FRU GRAA: Maaske du faar det opfyldt. Han kommer der.

(583) FRU LETH: Kommer? Herhen? Har han set os?

⁷⁵ *du sylter Agurker i Utide*: Der findes et udtryk - ”at vande agurker” - der betyder at græde, men ”at sylte agurker i utide” betyder nok noget i retning af, at man handler forkert. [ODS]

- (584) FRU GRAA: Ikke endnu.
- (585) FRU LETH: Lad os skynde os ned. I Skjul af Bakken kan vi naa ind i Skoven.
- (586) FRU GRAA: Han har sin Vadsæk med.
- (587) FRU LETH: Hvad har han?
- (588) FRU GRAA: Ja, det har han, Konstance.
- (589) FRU LETH: Han har sin —! Vi gaar alligevel. Jeg kan ikke møde ham.
- (590) FRU GRAA: Lille Konstance, nu er det altsaa, Mor her beder dig om en Tjeneste. Det er ikke saa tit, hun har gjort det, vel?
- (591) FRU LETH: Jeg har ikke Herredømmet over mig selv. De Ord, jeg kan komme til at byde ham Farvel med — jeg ved ikke, hvor hadske og raa de bliver. Lad os gaa.
- (592) FRU GRAA: Kan du huske, jeg sagde til dig engang, jeg aldrig havde saa meget som set en virkelig Kærlighed. Maaske har jeg nu. Og derfor vil jeg have, du skal vente her.
- (593) FRU LETH: Hvad er der med dig? Græder du?
- (594) FRU GRAA: Hvad skulde jeg græde for? Her er jo ikke noget sørgeligt, vel? Og hvad kommer det mig ved? Men — vi er omtrent lige gamle, og du er alligevel Mors Skat. Derfor skal du være en god Pige og føje mig og blive og snakke med Drengen, der kommer dernede. Vil du ikke nok det? (*Hun nøder hende ned paa Bænken.*) Og Gud velsigne dig, min lille Konstance, Gud velsigne jer begge to! Saa sjosker jeg af. — Den fordømte Dugg! Jeg er iskold helt op over Knæene, saa de ikke bliver varme til Sengetid. Det er Synd for Frederik, altsaa *min* Frederik. Adieu. (*Ud.*)
- (595) GRUNDTVIG: (*kommer rask op ad Højen med Vadsæk og Knortekæp, standser paa Toppen, skygger for Øjnene, ser sig om, kan ikke se sig møt. Saa smiler han stort, kaster et Kys ud med Haanden.*)
 Langeland! Langeland! (*Og favnende det alt ind i et Blik bryder det ud af ham:*)
 Jeg tror paa Gud Fader, Almægtige, Skaber af Himmel og Jord. (*Saa tager han Vadsækken, men tre Skridt nede ad Højen vender han sig for at tilkaste Egelykke endnu et Blik.*)
 Konstance! Du her! Hvor gør det mig glad! (*Tager hende i sine Arme og holder hende ud fra sig paa sin egen dyrkende Maade.*) Jeg har skrevet Farvel til dig deroppe, mente, det var bedst saadan, men det her er meget bedre.
- (596) FRU LETH: Rejser De da? Jeg mener: saa brat? Kunde De ikke — bare Pinsen over — sammen til Kirke — endnu engang?
- (597) GRUNDTVIG: Den Kirkegang gør vi nu. Se hvor højt til Hvælvingen, se hvilket Lys paa Altret, og Skyerne driver for Morgenvinden saa blidt, ja, som for Guds Aande.
- (598) FRU LETH: Hvor er De glad! Rejser De til Gunslev?
- (599) GRUNDTVIG: Ak, det med Lise Blicher det bliver aldrig til noget, Konstance. Det er ikke en Kvinde, jeg rejser til, men en Gerning.

- (600) FRU LETH: Har De faaet Kald?
- (601) GRUNDTVIG: Jeg rejser ikke til Gunslev, jeg rejser til Danmark, jeg rejser til Norden. Forstaar du ikke — mens vi gaar her — saa derude — derude — Napoleon kaster sin Djævleskygge hen over Europa. Den kristne Verdens Religioner er blevet Menneskeforgudelse og Menneskehad. Alt det, jeg har oplevet herovre, har nu samlet sig i, at Gud Herren flytter sin Lysestage til Norden, at herfra skal Livsordet udgaa til den Verden, der kaster sig paa Dødslejet.
- (602) FRU LETH: Livsordet⁷⁶ — hvad er det for et Ord?
- (603) GRUNDTVIG: Ja, hvad er det for et Ord? Det er — det er — det er det utrolige Ord om Tro, det haabløse Ord om Haab, det er Ordet om Aand og om Kærlighed, der er umuligt i en Verden af Selviskhed og Krop.
- (604) FRU LETH: Og et Ord, der er utroligt og umuligt og Gud ved hvad
- (605) GRUNDTVIG: Det er saa stort. Den, der bærer det frem, segner under det, og dog er det det eneste, hvori der er Sejr, for det er det mageløse Opstandelsens Ord.
- (606) FRU LETH: Og det Ord tror De, at De
- (607) GRUNDTVIG: Hvorfor siger du De? Vi elsker jo dog hinanden. Vi skal ikke ”skilles som Venner”. Vi skal ikke ”prøve at glemme hinanden.” Vi skal elske hinanden, som vi gør nu.
- (608) FRU LETH: Elske hinanden? Skilles og dog —? Hvad er det, De forlanger af mig?
- (609) GRUNDTVIG: Konstance! Hvor er du skøn! Nej, noget meget mere end skøn! Du er selve Kvinden. For mig er du hende. Ingen anden har været det, og ingen anden vil blive det.
- (610) FRU LETH: Grundtvig! Grundtvig!
- (611) GRUNDTVIG: Og fordi du er Kvinden, ved jeg, du vil være tro — i dit Ægteskab med ham, i din Elskov til mig.
- (612) FRU LETH: Aner du mon selv, hvad du siger? Modbydeligt er det. Ved du, hvad den Slags Kvinder hedder, der lader sig tilhøre Mænd, de ikke elsker? Aah, det er saadanne Tanker hos dig, jeg foragter dig for. Og som jeg elsker dig for. Men jeg kan ikke, Grundtvig. Saa meget kan jeg ikke give dig.
- (613) GRUNDTVIG: Konstance, *du* har lært mig, at i at give er Kvinden som Gud, i hvem der ikke er Grænse.

⁷⁶*Livsordet*: Grundtvig skulle vise sig at blive en af dansk kulturhistories mest indflydelsesrige religiøse, kirkelige tænkere, og Grundtvig udviklede sin egen kristendomsopfattelse, hvor det levende, mundtlige ord, som Gud giver den enkelte gennem dåben og nadveren, står centralt placeret og vægtes højt. Grundtvigianerne, som tilhængerne kom til at hedde, var ligeledes stærkt optaget af det folkelige og alment menneskelige, idet de gennem det levende ords menighedssamfund ville vække folk og skabe friske, glade, vågne, frie og åndeligt oplyste mennesker, hvorfor Grundtvigs forkyndelse af modstandere omtaltes som ”den glade kristendom”. Vækkelsen havde således ikke kun et religiøst sigte, men også, via bl.a. poesi og kunst, et sansemæssigt og æstetisk for dansk kulturliv i almindelighed. Grundtvigs verslinje ”Menneske først, kristen saa” kan siges at opsamle grundlaget for hans tanke om ”skolen for livet”, der realiseredes med de grundtvigianske høj- og friskoler fra 1844. [DSD & DDSO & NN]

- (614) FRU LETH: Det, du kræver af mig — jeg kan ikke — ingen Kvindes Hjerte kan bære den Byrde.
- (615) GRUNDTVIG: Frivillig tog han Korset paa sig, skønt han vidste, han ikke magtede det. Han segnede under det. Han knustes af det.
- (616) FRU LETH: Og hvad vandt han ved at knuses?
- (617) GRUNDTVIG: Alt. Opstandelsen. Den evige Sejr.
- (618) FRU LETH: Aah, kunde jeg smile som du! Kunde jeg staa som du med en Helgenglorie over mig!
- (619) GRUNDTVIG: Sig ikke det Ord! En Helgen jeg — med et Skrig lukket inde i mit Bryst efter et andet Menneskes Død, saa jeg kunde arve hans Kvinde!
- (620) FRU LETH: Det skal ske. Aah, Gud, lad det ske!
- (621) GRUNDTVIG: Ti! Ti med den Bøn! Jeg har bedt den selv, og jeg ved, jeg vil bede den igen — vil favne dit Navn saa brændende, at jeg vil bede den igen og igen. Men det er ikke Gud, vi beder den til, det er Djævelen, og derfor
- (622) FRU LETH: Lad det være, hvem det vil, naar blot
- (623) GRUNDTVIG: Nej, Konstance, nej. Fra Fortvivlelsens Dal, fra Dybsens Nød vil vi se opad, se op til Himlen, se højere endnu. Der er ingen Genvej: kun over Langfredag gaar Vejen til Paaskemorgen. Og se: til Skærsommer og Pinse. Ser du det ikke?
- (624) FRU LETH: Jeg mærker, du ser det.
- (625) GRUNDTVIG: Fold dine Hænder — aah, er de saa kolde! — fold dem i mine, og se det selv. Det tindrer af en Kilde deroppe, det funkler fra en Kalk. Vand fra den Kilde, Vin fra den Kalk skal jeg hente ned. Blot *du* ikke lader Hænderne synke! Nu ser du det!
- (626) FRU LETH: Jeg skimter det. Et Genskær af noget saa straalende, at det ikke findes paa Jorden.
- (627) GRUNDTVIG: Ja — ja —
- (628) FRU LETH: Et Lys, der lever — og kommer os nær — en Dues solhvide Vinger —
- (629) GRUNDTVIG: — over os — over Folket — over den vide Jord —
- (630) FRU LETH: Men jeg er bange; bange, det kun er, fordi du er hos mig — at naar du er borte, ser jeg ingenting mer. Giv mig et Ord, der kan blive hos mig, et Ord, der samler alt det, du vil sige mig.
- (631) GRUNDTVIG: Jesus Kristus Guds Søns Blod renser fra al Synd. (*Ud.*)
- (632) FRU LETH: Nej, hellere et Ord om — — — Er du gaaet? Gaaet? Og jeg? Aah nej, aah nej, han er gaaet. Mit Hjerte det dør nu, men selv — skal jeg leve. Jesus Kristus Guds Søns Blod — — jeg forstaar det ikke. Grundtvig, Grundtvig, det var din Kærlighed, jeg vilde, og du gav mig — Teologi.
- (633) LETHS STEMME: (*nedenfor.*) Med Randsel paa? (*Fru Leth skynder sig ud.*)

- (634) GRUNDTVIGS STEMME: (*utydeligt.*) Lovning — en Fisker — Overfart — Korsør.
- (635) LETH: (*ridende ind.*) Stop lidt! Pænt sige Farvel, min Herre! Det er Skik mellem Folk. — Hjem med sig, Lotte, gamle Rumpenhul! — Engang red jeg altid Hingste, nu rider jeg Hopper, Gud ved hvorfor. — Hør, De er vokset den sidste Tid, De er snart lige saa stor som jeg. Lad os sætte os. — Se, den første Hingst, jeg ejede — jeg fik den fra Tranekær for en Snus, de var tre om at aflevere den, den var ikke en Hest, men et Fyrværkeri. ”Godmorgen, Kammerat,” sagde jeg, og op paa den og ned igen med Hovedet forrest hen ad Stenbroen. Jeg blev saa gal, saa jeg græd. Op igen! Og ”saa gaar vi frem!” Saa tog Fan ved Dævlen — baglæns. ”Ja, ja, vil du hellere rykke, saa gør vi det.” Nu vilde han frem, tog et Spring og et til, Karlene stak Hovederne frem bag Stalddørene, jeg strammede Tøjlen, baglæns maatte han, hele Parken durk, lige til Skrænten, hvor der staar nogle Roser og Skidt og Bras. Ned vilde han ikke, og ned maatte han. Lige paa Rumpen, der sad en Rullesten fast bagefter, den pillede jeg ud. ”Hvad Fan, lægger du Æg?” Vi blødte om Kap efter Tjørnene, og jeg foreslog: ”Skal vi fortsætte over til Fyn?” Men han var nøjet. Og saa var vi Venner. Vorherrebevares, hvor var man ung! (*Tager sig en Slurk og byder.*)
- (636) GRUNDTVIG: Nej Tak.
- (637) LETH: Hvad er det for en Gedulghed og Gesvindighed, De stikker af i? Der er da ikke noget med Fruen, hvad?
- (638) GRUNDTVIG: Hvordan?
- (639) LETH: Jeg mener, hun har da ikke fornærmet Dem?
- (640) GRUNDTVIG: Slet ikke. Det var bare denne Skibslejlighed.
- (641) LETH: Ja, for hun er jo lidt vrinsk for Tiden. Der var egentlig en Ting, Grundtvig, jeg godt kunde have Lyst til, nu da De rejser, Grundtvig
- (642) GRUNDTVIG: Tak, jeg er ikke tørstig.
- (643) LETH: Mærkelig, nogen er indrettet, saa de ikke er *det!* Se, den Hingst, den blev den flotteste Krop, jeg nogensinde har siddet overskrævs paa. Naar vi to kom til Rudkøbing, fik Smaapigerne Kuglelejer i Halsene. Manken en Storm, Halsen en Bølge, lige inden den brækker, Ryg og Flanker — dirrende, kildsk. Partiet ved Krydset
- (644) GRUNDTVIG: Jeg er bange, Fiskeren venter paa mig.
- (645) LETH: Se, Grundtvig, for en Mand, der har været saa meget sammen med os som De — ja, det er jo altsaa ikke fuldt saa — fyrigt mellem Konstance og mig, som det *har* været. Vel?
- (646) GRUNDTVIG: Naa — nej — ja, hvad.
- (647) LETH: Hvis Skylden er, er der ingen Tvivl om.
- (648) GRUNDTVIG: Ikke?

- (649) LETH: Nej, det skal jeg ikke forsøge at pynte paa. Konstance er jo meget mere, hvad man vil kalde aandelig end som mig. Altsaa Vers — naar man kan sige en Ting lige ud ad Landevejen, hvad skal den saa klemmes ind for i dether dadadum dadadum?
- (650) GRUNDTVIG: Majoren er jo selv klemt ind i en Uniform.
- (651) LETH: Aha, ja, saadan kan man maaske se paa det. Ja, det er jeg, og det er jeg glad for. Har man ikke haft andet ud af Krigen, har man da altid haft den Fornøjelse. Deres Landgang blev jo bare en Vandgang, hahaha. — Nu tror jeg slet ikke, hun har forelsket sig i nogen anden, for hvem skulde det være?
- (652) GRUNDTVIG: Æh — nej.
- (653) LETH: Hun er, sagt mellem os som Mandfolk, saadan af Naturen temmelig — hun *kan* slaa sig løs, men som Regel, naa. Men efterhaanden er det, som om det er blevet hende lidt viderværdigt at have mig om sig. Og jeg har jo altid villet min lille Stances Lykke. Det har jeg. De vil stadig ikke
- (654) GRUNDTVIG: Nej Tak.
- (655) LETH: Hvis jeg nu tilbyder hende — jeg mener, hvis jeg nu tilbyder hende Skilsmisse? Har De nogen Tanke om, hvordan hun vil optage det?
- (656) GRUNDTVIG: Skils — Skilsmisse?
- (657) LETH: Jeg mener, kan jeg ikke gøre min lille Stance lykkelig, ikke sandt, De forstaar?
- (658) GRUNDTVIG: Ja, jeg forstaar.
- (659) LETH: Saa er det vel i det mindste min Pligt at gøre, hvad jeg kan, for at hun ikke skal være ulykkelig.
- (660) GRUNDTVIG: Pligt, ja.
- (661) LETH: Hvorfor Fan siger De ingenting? Hvordan er det, De sidder og hakker i det, De siger?
- (662) GRUNDTVIG: Har Majoren sovet hjemme i Nat?
- (663) LETH: Om jeg har sovet? Noget af Natten. Jeg red tidligt ud. Dejligt Pinsevejr. Med Dugg og Blomster, ikke sandt. Og saadan det hele. Og hvad saa?
- (664) GRUNDTVIG: Majoren vil forblive i ensom Stand?
- (665) LETH: Det — det regner jeg med. Ja, selvfølgelig — ingen kan se ind i Fremtiden. Men foreløbig
- (666) GRUNDTVIG: Og Karl?
- (667) LETH: Det er jo altid besværligt under saadanne Forhold med Børn.
- (668) GRUNDTVIG: Det er besværligt med Børn, ja. — Og Guds hellige Aand?
- (669) LETH: Hvabehar?
- (670) GRUNDTVIG: Guds hellige Aand, siger jeg.
- (671) LETH: Ja, hvad med den?

- (672) GRUNDTVIG: Ham har De for Altret lovet at leve sammen med Deres Hustru, til Døden skiller jer ad. Jeg har nok hørt et Rygte om, at Frk. Azalia flytter fra Greven. For et beskidt Pjankeris Skyld vil De opløse Deres Hjem. Og De er Soldat. Og lader staa til i Stedet for som Mandfolk at slaas med Djæveln i Deres Kød.
- (673) LETH: Jeg vil gøre Kandidaten opmærksom paa, at Kammerherre Molde, der er dybt religiøs, gift med en Datter af en Biskop, ogsaa har raadet mig til at
- (674) GRUNDTVIG: Jeg kender den Buk. Jeg har set nok af jer Færd herovre, I — Sengehalmsrotter. Jeg gad samle alle jer Mænd og Kvinder her foran mig under Bjerget; saa vilde jeg raabe til jer: ”I har det med hinanden, saa Markens og Skovens Dyr vilde skamme sig, hvis det var dem. I fortjente, Gud en Dag lod alle jer Mænd kastre, for I er ikke Kærlighedens hellige Evne værd.”
- (675) LETH: Hold op! Den Skinbarlige⁷⁷ skinner Dem ud af Øjnene.
- (676) GRUNDTVIG: Og De, Hr. Major, som har et Hjem at værne, en Hustru at kæmpe for, en Søn at bygge en Fremtid for, De skal falde paa Knæ og bede til Kristus, vor Frelser og Fører og Helt, at han vil tage Dem i Kraven og ryste Dem Slapheden ud af Knoglerne og gøre Dem til en Mand. — Og den Flaske der
- (677) LETH: Gud naade Dem, faar De ikke Fingrene væk fra, hvad der er mit.
- (678) GRUNDTVIG: Den gør vi saadan med. Kvask!
- (679) LETH: (*griber Ridepisen.*) Saa skal da Ogsaa den Onde
- (680) GRUNDTVIG: (*løfter Stokken.*) Vogt Dem!
- (681) LETH: Vogt De Dem selv!
- (682) GRUNDTVIG: (*kaster pludselig Stokken.*) Slaa mig kun! Hvem er jeg, at jeg tager Herrens Ord i min Mund!
- (683) LETH: Hvad nu?
- (684) GRUNDTVIG: Slaa mig! jeg er ikke bedre værd.
- (685) LETH: Hvad er nu det for Teater? Rejs Dem. Der kommer min Kone. Saml Dem dog, Menneske. Vi lader som ingenting, forstaar De. Vi har ikke talt om noget, vel? Vi skilles som Venner, ikke? Naa, hit med Labben. Noget skør det er De jo, men De er sgu da ogsaa et Mandfolk.
- (686) FRU LETH: (*ind med Karl.*) Karl maatte da sige Dem Farvel.
- (687) KARL: Jeg er saa ked af, du rejser, Grundtvig. Og ved du, Pasop er blevet syg.
- (688) GRUNDTVIG: Er han?
- (689) KARL: Han staar og hænger i Lænken og vil ikke engang have Kødben. Jamen hører du da ikke?
- (690) GRUNDTVIG: Jo, hvem er syg? Hvem vil ikke have Kødben?
- (691) KARL: Pasop siger jeg jo.

⁷⁷*Den Skinbarlige*: Kommer af det middelnedertyske ”schinbarlich” (åbenbar, øjensynlig). I forbindelser som ”den skinbarlige satan” dvs. fanden selv. [ODS]

(692) GRUNDTVIG: Er Pasop bleven syg? Saa prøv at løse ham og tag ham med ned til Stranden, giv ham en Dykkert og lad ham løbe sig tør, saa bliver han nok rask igen og kan lade sin Røst runge ud over Gaarden.

(693) LETH: Men Flaske bliver der jo aldrig ud af den mer.

(694) GRUNDTVIG: Kom her, Karl, kom herhen, jeg har noget at fortælle dig. I Aftes da jeg vidste, det var min sidste Aften, da stod jeg og saa paa Stjernerne, hvordan de smiler og vinker os op til sig, og med-et syntes jeg, der var saa mange Smaabørn omkring mig, ogsaa du, og tænk! din døde Søster, ja, og en lille Søster, der slet ikke er til endnu.

(695) KARL: Sikke noget!

(696) GRUNDTVIG: Ja, saa mærkeligt. Og som I sad der om mig, alle I Danmarks Børn, gav jeg mig til at digte for jer om Stjernen, der blev til en Stjernesol, om Vismændene, der fulgte dens Skær (*Leth lister af*) og fandt, ja, de fandt kun en lille Kone, en lille almindelig Bondekone, men de følte dog godt, det var hende. Da klappede alle I Børn i Hænderne, og jeg lo til jer: ”Se Stjernen, den har I altid til at lyse for jer Fod.”⁷⁸ — Er det Kirkeklokker?

(697) KARL: Nej, for det er først i Eftermiddag — jo, det er den fra Snøde⁷⁹. (*Stikker en vædet Finger op.*) Ja, den Smule Vind, der er, er fra Nord.

(698) GRUNDTVIG:

Ja, Gudsmalm i Nord,
ring Livskongens Sejr ud til Dødningejord.
Om end over Helvedes gloende Kul
han fører til Dans os paa stjernestrøet Gulv,
og sammen skal sidde hans Venner fra Jord
med ham ved hans Bord.

(*Nikker til dem og gaar uden at se sig tilbage. Fru Leth har rejst sig, staar med Karl hos sig og ser efter ham.*)

(699) KARL: Skal vi virkelig danse i Himlen, Mor?

(700) FRU LETH: Nu tror jeg, vi skal.

(701) KARL: Er Far gaaet? Jeg er ogsaa sulten.

(702) FRU LETH: Den Stjerne, Karl, den vil vi to tit gaa ud og se efter.

(703) KARL: Tænk, at den er der endnu!

⁷⁸Se *Stjernen, den har I altid til at lyse for jer Fod*: Grundtvig skrev i 1810 julesalmen, ”Dejlig er den himmel blå”, som dengang havde 19 strofer, men senere forkortedes til de 7, som vel næsten alle danskere kender. Begge versioner ender dog således: ”Denne stjerne lys og mild, / som kan aldrig lede vild, / er hans guddomsord det klare, / som han os lod åbenbare / til at lyse for vor fod.” [GDS]

⁷⁹*Snøde*: By og sogn i den nordlige del af Langeland. Det skal bemærkes, at Munk skrev (eller i hvert fald daterede) nærværende skuespils originale manuskript på Snøde Kro henholdsvis d. 15. august (1. og 2. akt) og 17. august 1938 (3. og 4.akt). [KMF 72.04.01, 23.18.01]

- (704) FRU LETH: Den vil skinne for mig, til jeg dør. Saa ogsaa. Saa maaske mest. Og siden —.
- (705) KARL: Jamen jeg er sulten. Skal vi ikke hjem til Far?
- (706) FRU LETH: Jo, min Dreng, vi skal hjem — til Far.